

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Vývoj platební bilance České republiky 2003 - 2013

Lenka Dosedělová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lenka Dosedělová

Podnikání a administrativa

Název práce

Vývoj platební bilance ČR

Název anglicky

Analysis of the Balance of Payments in the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je identifikovat nejvýznamnější faktory určující vývoj platební bilance České republiky. Dílčími cíli této práce jsou vytvořit teoretické zázemí dané problematiky, analyzovat vývoj v jednotlivých letech zkoumaného období, provést meziroční srovnání zásadních účetních položek v platební bilanci.

Metodika

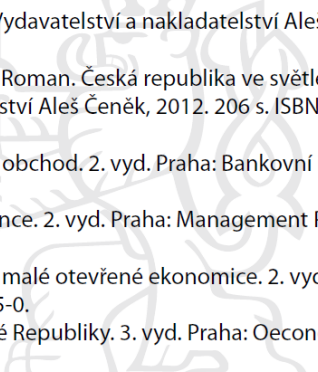
Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Podkladové materiály k teoretické části vychází ze studia odborné literatury a z respektování metodiky Mezinárodního měnového fondu, který metodicky definuje horizontální klasifikaci platební bilance. Při tvorbě praktické části práce je využit analyticko-syntetický přístup a komparace (srovnání objemu jednotlivých účtů platební bilance v jednotlivých letech). Data jsou primárně získána z databáze České národní banky. Na základě výstupů v praktické části jsou následně odvozeny relevantní závěry.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav, Makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
- BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav, STARÁ, Dana, SVOBODA, Roman. Česká republika ve světle ekonomických teorií. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 206 s. ISBN 978-80-7380-369-8.
- ČERNOHLÁVKOVÁ, Eva, PLCHOVÁ, Božena a kol. Zahraniční obchod. 2. vyd. Praha: Bankovní institut, 2005, 263 s. ISBN 80-7265-074-2.
- DURČÁKOVÁ, Jaroslava, MANDEL, Martin. Mezinárodní finance. 2. vyd. Praha: Management Press, 2010. 494 s. ISBN 978-80-7261-221-5.
- MANDEL, Martin, TOMŠÍK, Vladimír. Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice. 2. vyd. Praha: Management Press, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7261-185-0.
- PLCOVÁ, Božena a kol. Zahraniční ekonomické vztahy České Republiky. 3. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 154 s. ISBN 978-80-245-1285-3.
-

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Stanislav Burian, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vývoj platební bilance České republiky 2003 - 2013" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12. března 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Stanislavu Burianovi, Ph.D. za vstřícnost při odborných konzultacích, cenné rady a ochotu poradit.

Vývoj platební bilance České republiky 2003 - 2013

Analysis of the Balance of Payments in the Czech Republic 2003 - 2013

Souhrn

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je založena na obecné definici platební bilance, praktická část následně vymezuje vývoj platební bilance v letech 2003 až 2013. V první části práce jde zejména o definování platební bilance z hlediska její horizontální a vertikální struktury. U horizontální struktury jsou podrobněji popsány jednotlivé položky. Teoretická část práce je vytvořena na základě studia odborné literatury a respektování zásad Mezinárodního měnového fondu. Praktická část práce prezentuje nejvýznamnější faktory určující vývoj platební bilance České republiky za období 2003 až 2013. Podkladem pro vytvoření praktické části jsou data poskytovaná Českou národní bankou.

Klíčová slova: Běžný účet, Česká republika, devizové rezervy, finanční účet, kapitálový účet, platební bilance, zahraniční obchod.

Summary

The bachelor thesis is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part is based on general definition the balance of payments, practical part subsequently define development balance of payments of the Czech Republic between years 2003 – 2013. The first part goes mainly to define the balance of payments in terms of its horizontal and vertical structures. For horizontal structure are detailed described individual item. The theoretical part is created on the study of literature and respect for the principles of the International Monetary Fund. The practical part presents the most important factors determining the balance of payments of the Czech Republic for the period 2003 to 2013. The basis for the creation of practical was data provided by the CNB.

Keywords: Current account, Czech Republic, foreign exchange reserves, financial account, capital account, balance of payments, foreign trade

Obsah

Obsah	7
1 Úvod	9
2 Cíl práce a metodika	10
3 Literární rešerše	11
3.1 Horizontální struktura	14
3.1.1 Běžný účet platební bilance	14
3.1.2 Kapitálový účet platební bilance.....	15
3.1.3 Finanční účet platební bilance	16
3.1.4 Vyrovnávací položky platební bilance	16
3.2 Vertikální struktura platební bilance.....	17
3.3 Salda platební bilance	18
3.3.1 Saldo výkonové bilance (NX).....	19
3.3.2 Saldo běžného účtu (NCA).....	19
3.3.3 Saldo nedluhového financování deficitu běžného účtu (ND).....	20
3.3.4 Saldo celkové platební bilance (PB).....	21
3.4 Vyrovnávací mechanismy	23
3.4.1 Měnový mechanismus	23
3.4.2 Důchodový mechanismus	23
3.4.3 Cenový mechanismus	24
4 Analýza vývoje platební bilance České republiky 2003 - 2013	25
4.1 Vývoj běžného účtu platební bilance České republiky 2003 - 2013.....	26
4.1.1 Obchodní bilance ČR.....	28
4.1.2 Bilance služeb ČR.....	29
4.1.3 Bilance výnosů ČR	30

4.1.4	Bilance běžných převodů ČR	31
4.2	Vývoj kapitálového účtu platební bilance České republiky 2003 - 2013	32
4.3	Vývoj finančního účtu platební bilance České republiky 2003 - 2013	34
4.3.1	Přímé investice ČR	35
4.3.2	Portfoliové investice ČR.....	37
4.3.3	Finanční deriváty	38
4.3.4	Ostatní investice.....	39
4.4	Vývoj sald chyb a opomenutí platební bilance České republiky 2003 - 2013.....	41
4.5	Vývoj změn devizových rezerv platební bilance České republiky 2003 - 2013...	41
4.6	Celkové saldo platební bilance České republiky 2003 - 2013	43
5	Závěr	45
	Seznam použitých zdrojů.....	47
	Knižní zdroje.....	47
	Elektronické zdroje	48
	Seznam grafů	50
	Seznam tabulek	50
	Seznam obrázků.....	51
	Přílohy.....	52

1 Úvod

Platební bilance je statistický účetní výkaz, který respektuje pravidla podvojného účetnictví. Výkaz sumarizuje všechny ekonomické transakce mezi domácími a zahraničními subjekty během daného časového období (nejčastěji jeden rok). Platební bilance je jako celek vždy vyrovnaná. Přebytek, popřípadě schodek bilance je kompenzován zvýšením nebo snížením devizových rezerv, které jsou v držení České národní banky. Platební bilance je také jedním z ukazatelů „magického čtyřúhelníku“, který slouží pro měření výkonnosti národního hospodářství. Mezinárodní měnový fond stanovil ve své metodice horizontální strukturu platební bilance. Ta je členěna na položky běžného, kapitálového a finančního účtu. Dále jsou vymezeny položky vyrovnávající platební bilanci (položka chyb a omylů a změny devizových rezerv). Ve své vertikální struktuře se položky platební bilance dělí na kreditní – přinášející peníze do země a debetní – přinášející odliv peněz ze země.

2 Cíl práce a metodika

Hlavním cílem práce je identifikovat nejvýznamnější faktory, které působí na vývoj platební bilance České republiky během období 2003 až 2013. Dílčími cíli bakalářské práce jsou vytvořit teoretické zázemí řešené problematiky, provést rozbor vývoje jednotlivých položek za sledované období a u zásadních účetních položek platební bilance provést meziroční srovnání.

Teoretická část práce je vytvořena na základě metodiky Mezinárodního měnového fondu, jejímž definováním je respektována horizontální struktura platební bilance. Horizontální struktura je tvořena běžným, kapitálovým a finančním účtem, dále pak vyrovnávacími položkami (položka chyb a opomenutí, změna devizových rezerv). Teoretická část práce je následně zpracována na základě studia odborné literatury. Praktická část práce vychází z poznatků získaných v teoretické části. V práci je proveden rozbor velikostí dílčích účtů platební bilance za časové období 2003 - 2013, data byla získána z veřejně dostupných zdrojů České národní banky. Zdrojem dat pro období let 2003 - 2010 jsou Zprávy o platební bilanci, poté ale bylo vydávání těchto zpráv ukončeno a platební bilance se stala součástí Zpráv o inflaci. Tyto zprávy, ale neposkytují dostatečná data. Dalším zdrojem pro čerpání dat se stal Český statistický úřad a jeho Statistická ročenka České republiky z roku 2014. V poslední části práce jsou zhodnoceny výsledky analýzy a předloženy relevantní závěry.

3 Literární rešerše

Platební bilance je statistický účetní výkaz, obsahující veškeré ekonomické transakce mezi devizovými tuzemci (rezidenty) a devizovými cizozemci (nerezidenty). Za devizového tuzemce pokládáme fyzické osoby s trvalým pobytem v tuzemsku nebo právnické osoby se sídlem v tuzemsku. Za devizové cizozemce pokládáme všechny ostatní osoby, které nejsou tuzemci. Tyto veškeré ekonomické transakce mezi domácí ekonomikou a zahraničím působí na příliv nebo odliv deviz. Kreditní položky (značené +), jsou takové položky, které souvisí s přílivem deviz. Položky debetní (značené -), jsou položky, které souvisí s vynakládáním deviz (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 15 - 16). Při zařazování jednotlivých položek se můžeme řídit vztahem dané operace k devizové nabídce a poptávce. Kreditní operace vytvářejí na trhu devizovou nabídku a debetní operace devizovou poptávku (Klíma, J., 2006, s. 89). Platební bilance musí být z hlediska účetního vždy vyrovnaná, je sestavena na základě podvojného účetnictví, kde každý zdroj má své užití (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 16). Podvojně účetnictví je charakteristické tím, že každý záznam se znaménkem plus musí být doprovázen kompenzujícím znaménkem mínus (Klíma, J., 2006, s. 89).

Statistika platební bilance má význam pro vládu a řídicí státní instituce, které mají za úkol informovat o ekonomických vztazích země s okolím, zejména o její zahraničně obchodní pozici. Platební bilance je sledována také teoretickými a praktickými tvůrci makroekonomické politiky, dále pak rozhodovacími orgány v oblasti průmyslu, obchodu a bankovníctví a to z toho důvodu, že platební bilance do značné míry vypovídá o stavu hospodářství země (Klíma, J., 2006, s. 89).

Platební bilance je jedním z významných makroekonomických ukazatelů (agregátů). Tyto ukazatele slouží k měření a posuzování výkonosti ekonomiky a jejího vývoje. Mezi další makroekonomické agregáty patří hrubý domácí produkt, zaměstnanost, úroveň cen zboží a služeb, úroková míra a devizový kurs (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 15).

Podle účelu využití platebních bilancí jsou bilance sestaveny v rozdílně podrobném členění. Hlubší ekonomické analýzy vyžadují velmi podrobné sestavy až o sto položkách. Bilance informativního charakteru jsou sestaveny pomocí agregovaných soustav,

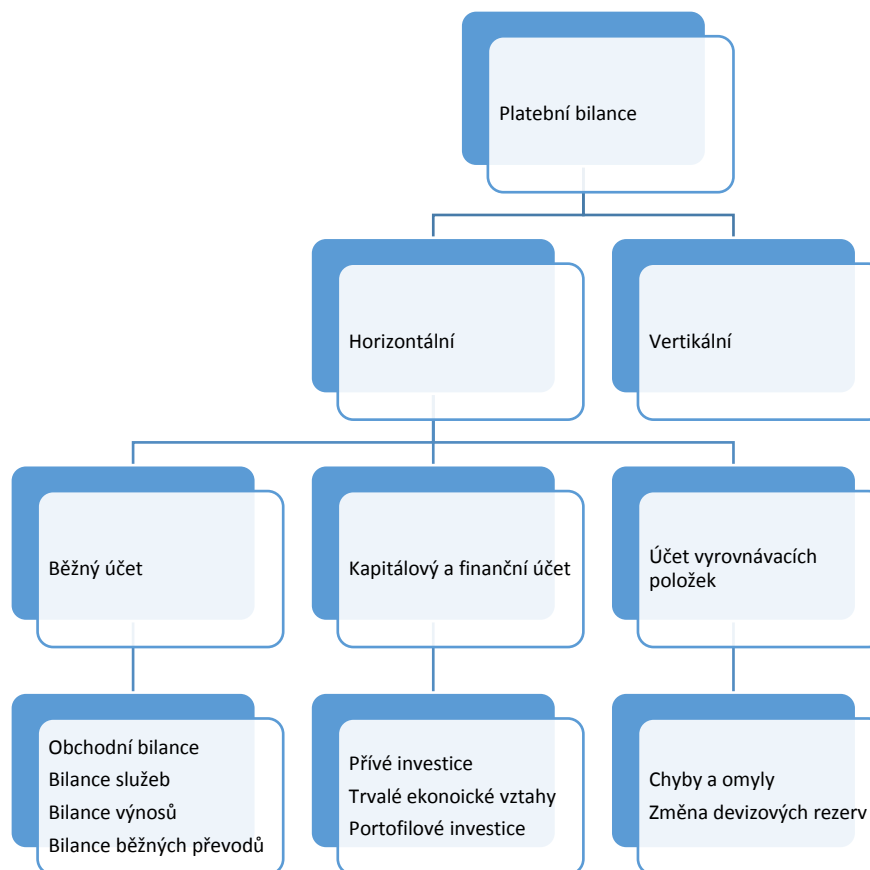
vzniklých na základě určitých společných znaků položek (Brčák, J., Sekerka, B., 2010, kapitola 9).

„Platební bilance České republiky je systematický zápis ekonomických transakcí mezi Českou republikou a jejími zahraničními partnery za určité období“ (Brčák, J., Sekerka, B., Stará, D., Svoboda, R., 2012, s. 159). Toto období je většinou jeden rok, ale může být také čtvrtletní nebo měsíční. Stručně lze říci, že platební bilance České republiky představuje množství peněz a jejich způsob užití, které do země přiteklo a také opačně, jaké množství z České republiky oteklo. Veškeré transakce jsou vyjádřeny v peněžních jednotkách, tedy v Kč (Brčák, J., Sekerka, B., Stará, D., Svoboda, R., 2012, s. 159).

Členění platební bilance

V platební bilanci můžeme rozlišit dvě struktury – horizontální a vertikální. Tyto struktury se dále dělí podle znázorněného schéma:

Obrázek 1: Struktura platební bilance

Zdroj: Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 18

3.1 Horizontální struktura

Platební bilance sestavená v souladu s Mezinárodním měnovým fondem je tvořena ve své horizontální struktuře těmito kategoriemi:

3.1.1 Běžný účet platební bilance

Slouží pro zachycení pohybu zboží a služeb, výnosů a nákladů spojených s mezinárodním pohybem kapitálu a pracovních sil a také s běžnými převody.

Důležitou částí běžného účtu je **obchodní bilance**. Tuto bilanci představuje export a import zboží. Metodika OSN SITC¹ rozděluje export a import zboží komoditně do těchto skupin: potraviny, nápoje a tabák, suroviny, paliva, tuky a oleje, chemikálie, tržní výrobky, stroje a dopravní prostředky, průmyslové výrobky a nezařazené zboží. Teritoriální struktura rozděluje export a import zboží na export a import zboží ze zemí průmyslových a ze zemí rozvojových. Mezinárodní měnový fond dále člení export a import zboží z rozvojových zemí na země Afriky, Asie a Evropy, země Středního východu a země západní hemisféry (Bolívie, Brazílie, Kolumbie, Dominikánská republika, Ekvádor, Honduras, Peru, Trinidad a Tobago). Česká republika mezinárodní obchod člení dle typu ekonomiky země, s kterou obchoduje. Rozlišuje, zda se jedná o obchod se zemí s tranzitivní nebo státem řízenou ekonomikou, země vyspělých tržních ekonomik a rozvojové země. Vyspělé tržní ekonomiky jsou dále rozděleny na státy Evropské unie, státy ESVO² a ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou. Výsledkem rozdílu mezi dovozem a vývozem je **saldo obchodní bilance**.

Další bilancí je **bilance služeb**. K nejdůležitějším složkám bilance služeb patří mezinárodní doprava, zahraniční cestovní ruch a mezinárodní pojištění. Zahrnují se sem také služby diplomatické, obchodní, vojenské zastoupení, spoje a filmové poplatky. U zemí jako je například Španělsko nebo Řecko patří bilance služeb mezi dynamickou složku, která výrazně ovlivňuje saldo běžného účtu a to díky velkému podílu cestovního ruchu, který přináší přebytky v bilanci služeb a vyrovnává schodek bilance obchodní (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 18 - 19), (Spěváček, 2010, s. 10).

¹ SITC = Standard International Trade Classification – standardní mezinárodní klasifikace zboží

² ESVO = Evropského společenství volného obchodu

Bilance výnosů je složena zejména z nákladů a výnosů spojených s investováním v zahraničí. Občas je zařazována do bilance služeb. „Na straně kreditních položek jde zejména o výnosy z finančních aktiv a investování v zahraničí, ale i o příjmy rezidentů ze zaměstnání v cizině“ (Durčáková, J., Mandel, M., 2010, s. 19). Mezi nejčastější položky patří renty, dividendy, úroky a zisky. Na straně debetních položek v případě ČR zaujímají důležité místo zejména reinvestované zisky zahraničních firem v ČR. „Dále jde o úroky placené domácími podniky do zahraničí z úvěrů přijatých od zahraničních bank a úroky, které platí komerční banky z přijatých depozit a úvěrů ze zahraničí“ (Durčáková, J., Mandel, M., 2010, s. 19). Zařazeny sem jsou také příjmy nerezidentů zaměstnaných v domácí ekonomice.

Bilance běžných převodů, nazývaná také bilancí nekapitálových transferů zahrnuje jednostranné platby ze zahraničí - představující kreditní položky nebo do zahraničí - představující debetní položky, při kterých nevznikají zahraniční pohledávky nebo závazky dané země. Běžné převody se dělí na vládní a soukromé. Mezi zástupce vládních běžných transferů označujeme hospodářskou pomoc, dary a příspěvky mezinárodním organizacím hrazených ze státního rozpočtu, apod. K soukromým běžným převodům řadíme dědictví a dary, výživné, příspěvky zahraničním organizacím a institucím ze soukromých prostředků apod. (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 19).

Výkonová bilance představuje obchodní bilanci a bilanci služeb.

3.1.2 Kapitálový účet platební bilance

V roce 1993 došlo k upravení metodiky platební bilance MMF tak, aby lépe odpovídala metodologii Systému národních účtů³. Jednotlivé země splňují tyto podmínky od roku 1995. Podle provedených změn běžný účet nezahrnuje všechny transfery, ale pouze běžné transfery nekapitálové povahy. Kapitálový účet se však zcela změnil. Obsahuje pouze kapitálové transfery. K těmto transferům patří transfery související s čerpáním zdrojů z Evropské unie, s převody majetku migrujícího obyvatelstva, s promíjením dluhů i s vlastnickými právy k základním prostředkům, ostatní transakce jsou vedeny na finančním účtu platební bilance. Dle nové metodiky je dřívější kapitálový účet nazýván finančním účtem (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 20).

---

³ Systém národních účtů – statistický ukazatel zachycující národního hospodářství

3.1.3 Finanční účet platební bilance

Finanční účet člení mezinárodní pohyb kapitálu z hlediska charakteru investování a z hlediska časového. Z pohledu charakteru investování dělíme kapitál na přímé investice, portfoliové investice a ostatní investice. Z hlediska časového se kapitál dělí na krátkodobý a dlouhodobý. Import kapitálu je kreditní položka, export kapitálu debetní položka.

Pro začlenění kapitálu do **přímých investic** je nutné znát stupeň kontroly zahraničního podniku. Přímou investicí je ta, jejímž účelem je vytvoření trvalých ekonomických vztahů tuzemce v zahraničí nebo cizozemce v tuzemsku. „Může jít o takovou formu investice, která vede k získání nejméně 10% podílu investora na základním nebo obchodním jmění nebo nejméně 10% podílu hlasovacích práv“ (Durčáková, J., Mandel, M., 2010, s. 20). Mezi přímé investice řadíme nákup akcií, reálné investování nebo reinvestování zahraničního zisku. Mohou sem spadat i dlouhodobé úvěry, které poskytují mateřské společnosti svým zahraničním pobočkám (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 20).

Portfoliové investice, nazývané také nepřímými investicemi jsou tvořeny prodeji (kreditní položky) a nákupy (debetní položky) akcií, dluhopisů a ostatních dlouhodobých cenných papírů, pokud není splněna 10% podmínka kontroly podniku. Od roku 2001 nejsou součástí portfoliových investic tzv. finanční deriváty (termínované obchody), tvoří samostatnou část finančního účtu platební bilance.

Finanční deriváty v podobě např. forwardů, swapů, futures a opcí jsou spojovány s různými podkladovými aktivy (např. měny a akcie) a často využívány k zajištění rizik i ke spekulativním operacím.

Ostatní kapitál představuje poskytnuté a přijaté dlouhodobé úvěry podniků, obchodních bank, vlády, centrální banky a pohyby krátkodobého kapitálu (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 20 - 21).

3.1.4 Vyrovňovací položky platební bilance

Chyby a omyly jsou složkou platební bilance z důvodu, že ne všechny údaje pro sestavení platební bilance lze zjistit, přesnost těchto údajů je problematická, některé údaje bývají pouze odhadovány. „Nepřesnost získávaných dat pak způsobuje, že součet

kreditních položek se nerovná součtu debetních položek v platební bilanci“ (Černohlávková, E., Plchová, B., 2005, s. 25). Tyto rozdíly se pak zaznamenávají do položky chyb a omylů (Černohlávková, E., Plchová, B., 2005, s. 25).

Devizové rezervy se nachází ve vlastnictví měnových institucí, např. centrální banky. Devizové rezervy tvoří zásoby zlata, volně směnitelných měn a státní cenné papíry cizích vlád. Ke změně devizových rezerv dochází, pokud centrální banka intervenuje na devizovém trhu. Banka nakupuje nebo prodává devizy za svoji národní měnu a tím působí na vývoj devizové poptávky a nabídky na devizovém trhu, čímž ovlivňuje vývoj kursu své měny. Intervence centrální banky jsou součástí měnové politiky (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 21).

3.2 Vertikální struktura platební bilance

Základem vertikální struktury je rozdělit všechny operace na dvě skupiny - kreditní a debetní.

Vertikální struktura vymezuje transakce z hlediska toho, zda udávají nabídku nebo poptávku na devizovém trhu. Jedná se tedy o to, zda daná transakce přináší zemi zahraniční měny (devizy) nebo způsobuje odliv zahraniční měny do zahraničí. Toky, které jsou spojeny s přílivem peněz do země, tvoří kreditní položky platební bilance, toky, které jsou spojeny s odlivem peněz ze země, tvoří debetní položky platební bilance. Kreditní položky představují vznik nabídky deviz naopak debetní položky, představují vznik poptávky po devizách (Černohlávková, E., Plchová, B., 2005, s. 26). Tabulka uvedená na další straně přibližuje tuto vertikální strukturu.

Tabulka 1: Kredit a debet platební bilance

Kredit (+)	Debet (-)
Nabídka deviz	Poptávka po devizách
Export zboží	Import zboží
Export služeb	Import služeb
Import výnosů	Export výnosů
Import transferů	Export transferů
Import kapitálu	Export kapitálu
Snížení DR	Zvýšení DR

Zdroj: Černohlávková, E., Plchová, B., 2005, s. 26

Tato tabulka zobrazuje přehled kreditních a debetních operací. Kreditní, označené znaménkem plus (+) představují výplatu peněz zahraničním subjektem do České republiky. Debetní, označené znaménkem (-) představují výplatu peněz subjektem České republiky do zahraničí (Černohlávková, E., Plchová, B., 2005, s. 26).

3.3 Salda platební bilance

Dílčí a kumulativní salda platební bilance

Dílčí salda platební bilance představují rozdíl kreditu a debetu jednotlivých položek platební bilance. Mezi dílčí salda řadíme saldo obchodní bilance, saldo bilance služeb, saldo bilance výnosů, saldo bilance transferů, saldo bilance dlouhodobého kapitálu a saldo bilance krátkodobého kapitálu (Klíma, J., 2006, s. 93).

Vymezení jednotlivých **kumulativních sald** platební bilance předpokládá rozdělení položek platební bilance na položky formující saldo platební bilance (tzv. položky nad čarou) a položky vyrovnávající, resp. financující saldo platební bilance (tzv. položky pod čarou)“ (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 16). Mezi kumulativní salda řadíme saldo výkonové bilance, saldo běžného účtu, saldo nedluhového financování deficitu běžného účtu a saldo celkové platební bilance (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 16).

3.3.1 Saldo výkonové bilance (NX)

Rovnice salda výkonové bilance:

$$\mathbf{EX - IM = - (D + T + DK + KK + DR)}$$

Přičemž EX – export, IM – import, D – důchod, T – transfery, DK – dlouhodobý kapitál, KK - krátkodobý kapitál, DR – devizové rezervy. Rovnice říká, že změna platební bilance způsobená exportem a importem se rovná změně platební bilance způsobená pohybem důchodů, transferů, dlouhodobého kapitálu, krátkodobého kapitálu a devizových rezerv s opačným znaménkem (Kovářová, L., 2006, s. 19).

Toto saldo můžeme nazývat také čistým exportem - Net export. V případě malé otevřené ekonomiky⁴ může výsledné saldo výkonové bilance silně ovlivnit výši hrubého domácího produktu. Pokud saldo výkonové bilance roste kladně, je zdrojem růstu hrubého domácího produktu. Z výdajového přístupu k hrubému domácímu produktu je patrné, že vedle spotřeby, investic a vládních výdajů na výši hrubého domácího produktu působí také čistý export zboží a služeb - tedy výsledné saldo výkonové bilance. „Jestliže budou celkové domácí výdaje vyšší než úroveň domácí produkce, bude vyšší domácí spotřeba uspokojena dovozem ze zahraničí a bude vznikat deficit výkonové bilance. V opačném případě bude část produkce převyšující domácí spotřebu spotřebována v zahraničí. Tato situace by vedla ke vzniku přebytku výkonové bilance“ (Klíma, J., 2006, s. 94). Pomyslná čára je vedena pod položkou služby (Durčáková, J., Mandel M., 2010, s. 22, 24).

3.3.2 Saldo běžného účtu (NCA)

Rovnice salda běžné bilance:

$$\mathbf{EX - IM + D + T = - (DK + KK + DR)}$$

V této rovnici proběhl přesun položek důchodů a transferů na levou stranu rovnice mezi položky nad čarou. Na pravé straně rovnice zůstaly položky dlouhodobý a krátkodobý kapitál a pohyb devizových rezerv (Kovářová, L., 2006, s. 20).

---

⁴ Otevřená ekonomika – zahrnující zahraniční obchod s ostatními zeměmi

„Toto saldo je účetně propojeno na klíčovou národohospodářskou stavovou bilanci investiční pozice země, která zachycuje celkovou finanční pozici země vůči zahraničí“ (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 18). Aktiva této stavové bilance jsou tvořena pohledávkami za zahraničními subjekty a držba majetku na domácí půdě zahraničními subjekty. Pasiva tvoří závazky domácích subjektů vůči zahraničním subjektům a držba majetku na domácí půdě zahraničními subjekty. Přebytek salda běžného účtu může směřovat ke zvýšení zahraničních pohledávek, ke snížení zahraničních závazků nebo se může akumulovat v podobě držby zahraničního majetku. Při deficitu salda běžného účtu dochází k opaku. Pomyslná čára je vedena pod položkou nekapitálové transfery (běžné převody) (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 18).

3.3.3 Saldo nedluhového financování deficitu běžného účtu (ND)

Rovnice salda nedluhového financování deficitu běžného účtu:

$$\mathbf{EX - IM + D + T + DK = - (KK + DR)}$$

Saldo základní bilance předpokládá přesun položky dlouhodobého kapitálu na levou stranu rovnice mezi položky nad čarou (Kovářová, L., 2006, s. 21).

Toto saldo je spojováno s ekonomickou transformací zemí střední a východní Evropy. Obnova těchto zemí není možná bez rozsáhlého a dlouhodobého přílivu přímých zahraničních investic. Tyto země se však potýkají také s deficitem výkonových a běžných bilancí. V první moment, kdy jde o příliv přímých investic, se musí rozlišit reálná a finanční přímá investice. Reálnou přímou investicí je například dovoz výrobního zařízení nebo know how. Touto investicí vzniká také deficit výkonové bilance díky podvojenému zápisu v položce import zboží a služeb. Následně se výkonová bilance automaticky vyrovná. Finanční přímou investicí je například nákup akcií již zavedené domácí firmy. Touto investicí vzniká záznam ve formě exportu dluhového kapitálu. Pokud nejsou získané devizové zdroje využity pro dovoz zboží a služeb, deficit výkonové bilance by neměl vzniknout. Obecně platí názor, že nedluhové financování deficitu běžného účtu pomocí přímých investic je přirozený proces, kterým si každá transformující ekonomika musí projít. Pomyslná čára je vedena pod položkou nedluhový kapitál (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 18 - 19).

Tabulka 2: Dlouhodobé účinky přílivu přímých investic na běžný účet

Aktivní položky	Deficitní položky
zvýšení exportu hotových výrobků	zvýšení importu výrobních vstupů
snížení importu hotových výrobků	zvýšení importu služeb souvisejících s výrobou
	zvýšení exportu výnosů (důchodů)

Zdroj: Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s 19

V následující tabulce vidíme, že přímá investice je spojena s položkami, které na budoucí běžný účet působí příznivě i negativně. V případě ekonomik s vysokým přílivem kapitálu se právě prohloubení deficitů bilance výnosů stává významným problémem rovnováhy běžného účtu. „Deficitní tlak může vytvářet i zvýšení importu služeb (právní servis, poradenství, marketing apod.), které často bývají pouze skrytou formou transferu zisku od domácích poboček k zahraničním mateřským společnostem“ (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s 19).

3.3.4 Saldo celkové platební bilance (PB)

Rovnice celkového salda platební bilance:

$$\mathbf{EX - IM + D + T + DK + KK = - (DK_{CEB} + KK_{CEB} + DR)}$$

(Kovářová, L., 2006, s. 22)

Za položky formující výsledné saldo platební bilance označuje všechny položky běžného účtu, kapitálové i finančního účtu platební bilance. Za vyrovnávací položku pod čarou považuje pouze změnu oficiálních devizových rezerv země. „Devizové rezervy představují mezinárodní likviditu oficiálních měnových institucí dané země (tj. centrální banky, vlády, příp. specializovaných státních fondů)“ (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 26). Rezervy jsou tvořeny likvidními devizovými aktivy, které představují zásoby zlata, volně směnitelných měn a to buď v hotovosti, nebo na účtech zahraničních bank), státní cenné papíry cizích vlád, ale i jiná likvidní devizová aktiva jako jsou například

Special Drawing Rights⁵ u Mezinárodního měnového fondu. Kromě devizových rezerv mají měnové instituce k dispozici také potenciální devizové facility, které slouží k případnému čerpání devizových zdrojů ve formě úvěrů od mezinárodních měnových institucí, zejména od MMF nebo ze zahraničních centrálních bank. Když centrální banka nakupuje nebo prodává devizy za svoji národní měnu, dochází ke změně oficiálních devizových rezerv. Říkáme, že centrální banka intervenuje na devizovém trhu. Ovlivňuje tedy vývoj poptávky a nabídky na devizovém trhu a tím zpravidla působí na vývoj kursu své měny. Další změnou množství oficiálních devizových rezerv může být splácení dlouhodobých půjček centrální banky na mezinárodních finančních trzích. Pokud má saldo celkové platební bilance nulovou hodnotu, nemusí to automaticky znamenat dosažení dlouhodobé ani střednědobé vnější rovnováhy země. Problém vytváří položka krátkodobého dluhového kapitálu, která leží nad čarou platební bilance. „Příviv krátkodobého kapitálu, který se využívá k profinancování deficitu běžné bilance, je velice nestabilním zdrojem financování a je signálem budoucích problémů s devizovou likviditou. Může se zdát, že nulové saldo celkové platební bilance má nejbližší k rovnováze devizového trhu, na kterém se devizová nabídka a devizová poptávka utvářejí přirozeně bez zásahu centrální banky prostřednictvím devizových intervencí“ (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 27). Ale toto tvrzení není správné, protože devizy mohou být beze změny i v případě, že centrální banka realizuje dlouhodobé devizové výpůjčky a současně tyto devizy prodává v rámci devizových intervencí (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 26 - 27).

---

⁵ SDR = Zvláštní Práva Čerpání

3.4 Vyrovňovací mechanismy

Platební bilance je vyrovnaná, jako celek je vždy rovna nule. Vyrovnanost platební bilance nastává, pokud si je součet kreditních položek a součet debetních položek roven. Ale tato rovnováha je pouze účetní. A to zejména díky pohybu devizových rezerv. Pokud ostatní části platební bilance (běžný účet, finanční účet,...) vytváří přebytek, pak devizové rezervy musí růst (se záporným znaménkem), pokud ostatní části vytváří deficit, devizové rezervy klesají (s kladným znaménkem) až dojde k vyrovnaní platební bilance. Dlouhodobě však devizové rezervy nemohou klesat ani růst (Pavelka, T., 2007, s. 190). Vyrovňávání platební bilance pomocí devizových rezerv se nazývá profinancování. Dalším řešením deficitního salda platební bilance je tržní vyrovnaní nebo potlačení. Potlačení může proběhnout přes netarifní (kvantitativní)⁶ nebo tarifní (celní) opatření. Toto řešení ale také není dlouhodobě možné. Konečným řešením je tedy tržní vyrovnaní pomocí vyrovňovacích mechanismů (Mandel, M., Tomšík, V., 2008, s. 15).

3.4.1 Měnový mechanismus

Pokud domácí ekonomika má vyšší míru importu než míru exportu, musí platit stále více zahraniční měny za svůj dovoz. Potřebuje stále více domácí měny směnit za zahraniční měnu, aby mohla exportérům zaplatit. Tím stoupá nabídka domácí měny na měnovém trhu. Stoupající nabídka vyvolá zvýšení kurzu cizí měny k domácí měně a v konečném důsledku znehodnocení domácí měny. Znehodnocená domácí měna vede k růstu exportu a snížení importu, obchodní bilance se začíná zlepšovat.

Tento mechanismus ovšem funguje jen v systému flexibilních měnových kurzů (Pavelka, T., 2007, s. 190). „Při fixním měnovém kurzu by docházelo k úbytku devizových rezerv a centrální banka by nakonec byla nucena měnový kurz znehodnotit“ (Pavelka, T., 2007, s. 190).

3.4.2 Důchodový mechanismus

Jestliže domácí ekonomika více dováží, než vyváží, věnuje více finančních zdrojů do zahraniční produkce. Zahraniční produkce je levnější než domácí produkce a domácí

---

⁶ Netarifní opatření = opatření používaná vedle nebo místo cel, mezi nejdůležitější patří: kvantitativní restrikce, technické překážky nebo nástroje na podporu exportu

producenti mají problém s odbytem svých výrobků. Začínají tedy krachovat. To vede k propouštění zaměstnanců a tím pádem i ke snížení důchodů. Lidé neutrácejí, šetří a to vede k snížení importu (Šetek, D., 2012).

Jiným způsobem může být důchodový mechanismus uveden následovně. Vysoký export vyvolá u domácí ekonomiky vyšší důchody. S růstem důchodu však roste i spotřeba. V konečném dopadu zvýšení spotřeby přináší vyšší míru importu domácí ekonomiky. Tím se dostane export a import do rovnováhy a platební bilance se vyrovná.

3.4.3 Cenový mechanismus

Vyšší export přináší do domácí ekonomiky větší objem peněz. Tento růst vede k zvýšení cenové hladiny, domácí zboží a služby se zdražují. Ve výsledku tedy nastává snížení exportu. Export a import se dostávají na stejnou hranici a zároveň dochází k vyrovnání platební bilance.

4 Analýza vývoje platební bilance České republiky 2003 - 2013

Praktická část práce je nejprve zaměřena na analýzu vývoje platební bilance jako celku, za časové období 2003 až 2013. Následně je podrobněji definován každý jednotlivý účet platební bilance za časové období 2003 – 2013. Data, ze kterých vychází praktická část, jsou poskytována Českou národní bankou a Českým statistickým úřadem. Pro roky 2003 až 2010 byly využity Zprávy o vývoji platební bilance, pro následující roky byla použita Statistická ročenka z roku 2014. Data pro rok 2003 - 2012 pochází ze skutečných hodnot, rok 2013 je pouze predikcí.⁷

První graf (na další straně) zobrazuje platební bilanci v letech 2003 – 2013. Je patrné, že hodnoty běžného účtu jsou za celé sledované období záporné. Převaha záporných hodnot je viditelná také u salda chyb a opomenutí a u devizových rezerv (záporná hodnota však znamená nárůst). Oproti tomu finanční a kapitálový účet jsou téměř za celé časové období v kladných hodnotách. Přesná čísla jsou uvedena v tabulce č. 3 na další straně. Konkrétní faktory působící na dané položky jsou blíže vysvětleny v následujícím textu.

---

⁷ Data z různých zdrojů se neshodují. Příkladem může být rok 2010. Rozdíl je způsoben mírou revize, kterou data procházejí, samotná revize je navíc ovlivňována dobou, ve které jsou data zveřejňována.

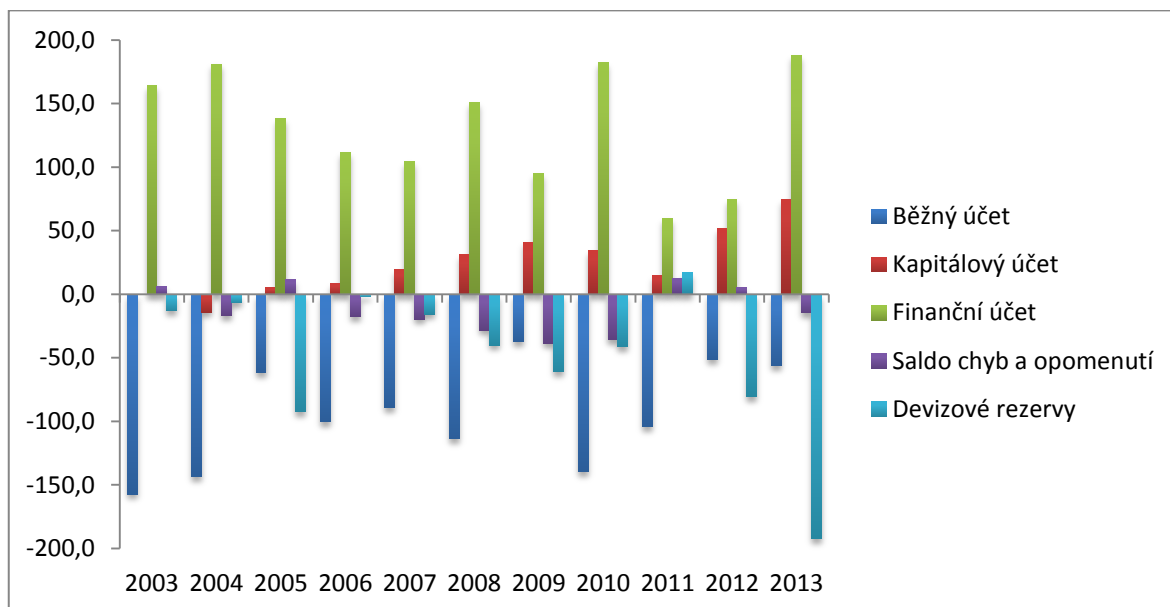
Rok 2010:

Běžný účet dle Zprávy o vývoji PB: -139, 2 mld.

Běžný účet dle Zprávy o inflaci: -116, 4 mld.

Běžný účet dle měsíční platební bilance: -146, 6 mld.

Graf 1: Platební bilance 2003 - 2013 (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 3: Platební bilance 2003 - 2013 (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Běžný účet	-157,2	-143,3	-61,7	-100,3	-89,0	-113,9	-37,0	-139,2	-104,0	-51,3	-56,0
Kapitálový účet	-0,1	-14,0	5,1	8,5	19,7	31,0	41,0	34,0	14,7	51,9	74,8
Finanční účet	163,9	180,9	137,9	111,6	104,5	151,2	95,1	182,1	59,4	74,3	187,9
Saldo chyb a opomenutí	6,3	-16,9	11,5	-17,7	-19,5	-28,2	-38,4	-35,5	12,6	5,5	-14,7
Devizové rezervy	-12,9	-6,8	-92,6	-2,1	-15,7	-40,1	-60,6	-41,4	17,2	-80,5	-191,9

Zdroj: ČNB

4.1 Vývoj běžného účtu platební bilance České republiky 2003 - 2013

Běžný účet platební bilance je po celé analyzované období v záporných hodnotách, dosahuje deficitu. Tento vývoj je zaznamenán v příloženém grafu č. 2 na další straně. Rok 2003, počátek sledovaného období byl z hlediska vývoje běžného účtu nejnepříznivější. Deficit v tomto roce dosahoval až - 157,2 mld. korun.

Předcházející rok běžný účet dosahoval hodnoty – 121,3 mld. korun, v roce 2003 došlo tedy k viditelnému nárůstu deficitu.

Od tohoto roku do roku 2005 však docházelo k vyrovnávání schodku, běžný účet v roce 2005 dosahoval hodnoty - 61,7 mld. korun. Tento vývoj byl ovlivněn přílivem

zahraničních investic, který vyvolal zvýšení české produkce a posílení exportu do zemí Evropské unie (84% celkového vývozu). Vývoj bilance služeb byl také v tomto roce pozitivní. Došlo k zvýšení příjmů z letecké, silniční a železniční dopravy. Zvyšování množství poskytovaných služeb v oblasti turistiky představovalo příliv příjmů od zahraničních turistů.

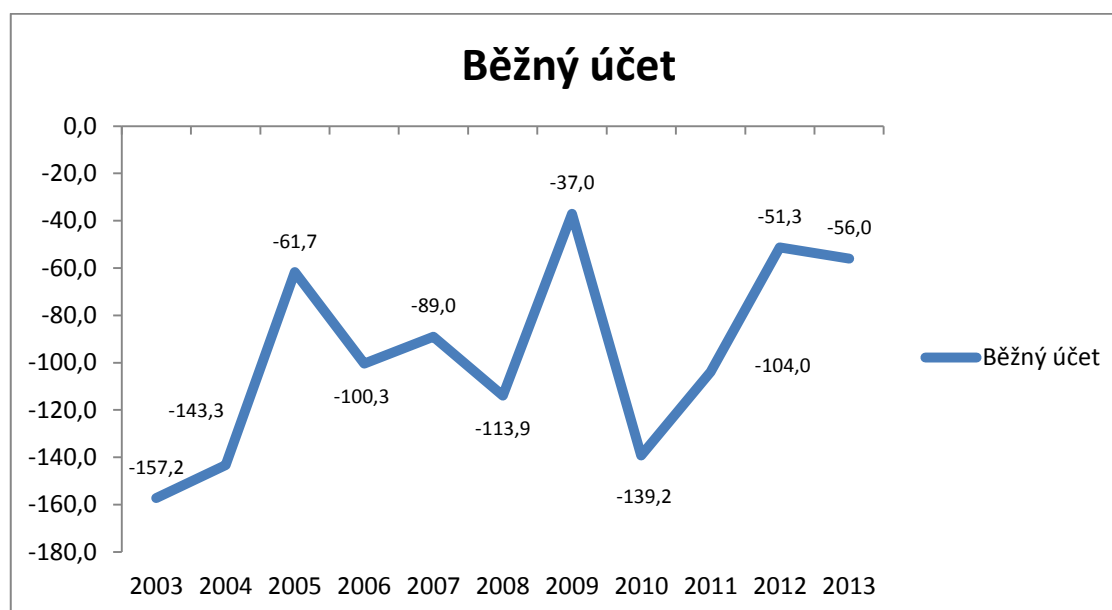
V roce 2004 běžný účet dosahoval hodnoty - 143,3 mld. korun, je tedy patrné že rok 2005 přinesl opravdové vyrovnání.

V dalších letech běžný účet jen lehce kolísal. K nejvyššímu poklesu deficitu došlo v roce 2009, kdy běžný účet vykazoval hodnotu - 37 mld. korun. Rok 2010 však přinesl velký propad, kdy se hodnota dostala až do - 139,2 mld. korun. V souhrnu na tento propad působila zejména výnosová bilance. Schodek bilance byl ovlivněn snížením příjmů a stagnací výdajů.

V roce 2009 hodnota běžného účtu vykazovala - 37 mld. korun, rozdíl oproti roku 2010 je tedy vysoký.

Deficit se od propadového roku 2010 vyrovnával, až na hodnotu - 51,3 mld. korun, dosahovanou v roce 2012. Ke konci sledovaného období dochází opět k mírnému růstu deficitu. Přesnější vyjádření hodnot poskytuje tabulka č. 4 na další straně.

Graf 2: Běžný účet ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 4: Běžný účet ČR (mld. Kč)

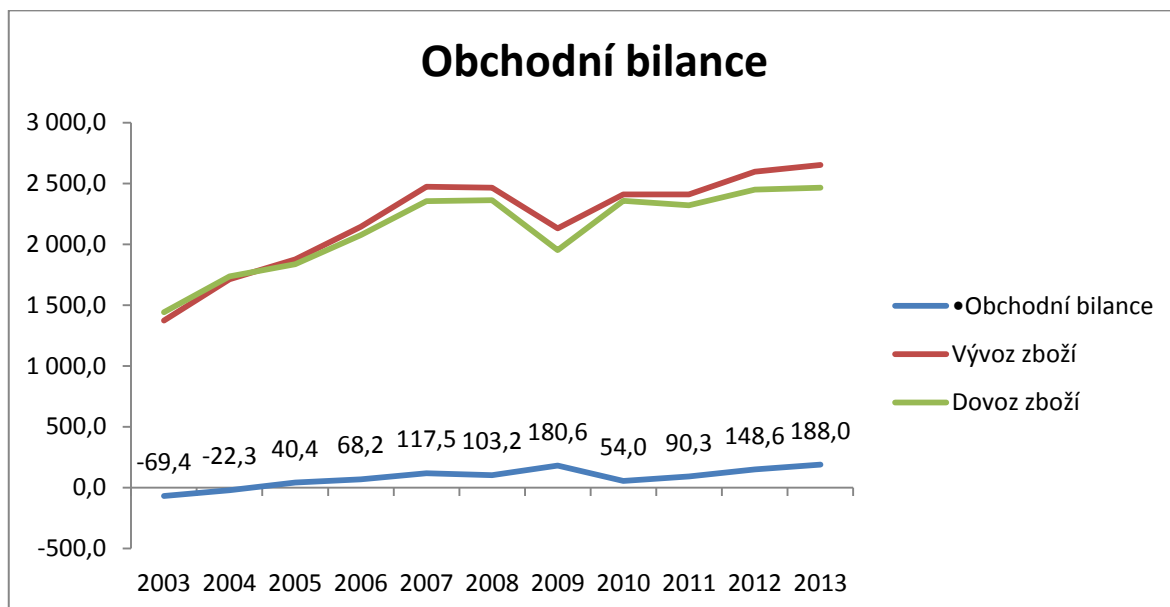
Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Běžný účet	-157,2	-143,3	-61,7	-100,3	-89,0	-113,9	-37,0	-139,2	-104,0	-51,3	-56,0

Zdroj: ČNB

4.1.1 Obchodní bilance ČR

Obchodní bilance České republiky je během sledovaného období převážně kladná, dosahuje přebytku. Výjimku tvoří pouze záporné hodnoty roku 2003 a 2004. Grafický vývoj obchodní bilance přináší graf č. 3 na další straně. Obchodní bilance je vyjádřena jako rozdíl vývozu a dovozu zboží. Ve výsledku tedy téměř po celé analyzované období hodnoty vývozu převažují hodnoty dovozu. Rok 2003 jako první rok sledovaného období vykazuje hodnotu - 69,4 mld. korun. Rok 2004 je také minusový. Obchodní bilance dosahuje deficitu ve výši - 22,3 mld. korun. Od roku 2005 však bilance přechází od kladných hodnot. V roce 2009 nabývá nejvyšší hodnoty (180,6 mld. korun) i přes velký pokles vývozu a dovozu, který je patrný také z grafu číslo 3. Tento meziroční nárůst byl ovlivněn nižším dovozem zboží mimo Evropskou unii a kladnými směnnými relacemi. Rok 2010 přinesl snížení hodnoty obchodní bilance až na 54 mld. korun. Tento vysoký pokles byl ovlivněn zápornými směnnými relacemi a zvýšenou poptávkou domácí populace po dovozu zboží. Dále přebytek obchodní bilance postupně stoupá až na hodnotu 188 mld. korun. Konkrétní vyjádření hodnot vývozu a dovozu zobrazuje přiložená tabulka č. 5 na další straně.

Graf 3: Obchodní bilance ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 5: Obchodní bilance ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Obchodní bilance	-69,4	-22,3	40,4	68,2	117,5	103,2	180,6	54,0	90,3	148,6	188,0
Vývoz zboží	1 371,8	1 713,7	1 875,2	2 144,0	2 472,4	2 465,4	2 131,3	2 410,6	2 409,3	2 596,9	2 653,0
Dovoz zboží	1 441,2	1 736,0	1 834,9	2 075,8	2 354,9	2 362,2	1 950,8	2 356,7	2 319,0	2 448,3	2 465,0

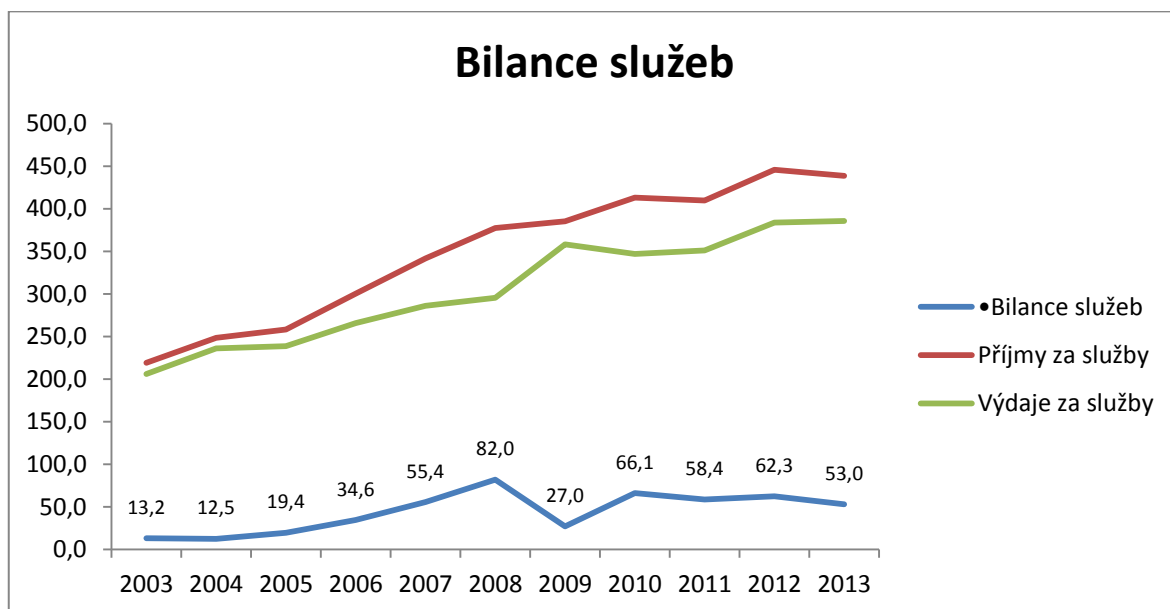
Zdroj: ČNB

4.1.2 Bilance služeb ČR

Bilance služeb České republiky po celé analyzované období vytváří přebytek. Bilance služeb je vyjádřena jako rozdíl výdajů a příjmů za služby. Příjmy i výdaje, jak je patrné z grafu č. 4 na další straně, dosahují jen kladných hodnot a jejich růst vykazuje velmi podobné tempo. Od roku 2003 do roku 2008 bilance služeb pozvolna rostla a to z hodnoty 13,2 mld. korun na hodnotu 82 mld. korun. V roce 2008 byl tento vývoj ovlivněn mimo jiné růstem vývozu širokého spektra služeb – například služby výpočetní techniky, poradenství v podnikání. V roce 2009 však nastal pokles až na hodnotu 27 mld. korun. K tomuto poklesu přispěly mimo jiné také nižší čisté výnosy z dopravních služeb. Tyto výdaje jsou spojeny s dovozem obslužných a dalších s dopravou spojených služeb zejména u letecké dopravy.

Rok 2010 přinesl mírný růst na hodnotu 66,1 mld. korun. Další vývoj ve sledovaném období mírně kolísal až na hodnotu 53 mld. korun. Konkrétní hodnoty příjmů a výdajů za služby lze vyčíst z tabulky č. 6.

Graf 4: Bilance služeb ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 6: Bilance služeb ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bilance služeb	13,2	12,5	19,4	34,6	55,4	82,0	27,0	66,1	58,4	62,3	53,0
Příjmy za služby	219,2	248,4	258,0	300,4	341,5	377,3	385,3	413,0	409,6	445,8	438,5
Výdaje za služby	205,9	236,0	238,6	265,8	286,0	295,4	358,3	346,9	351,1	383,5	385,5

Zdroj: ČNB

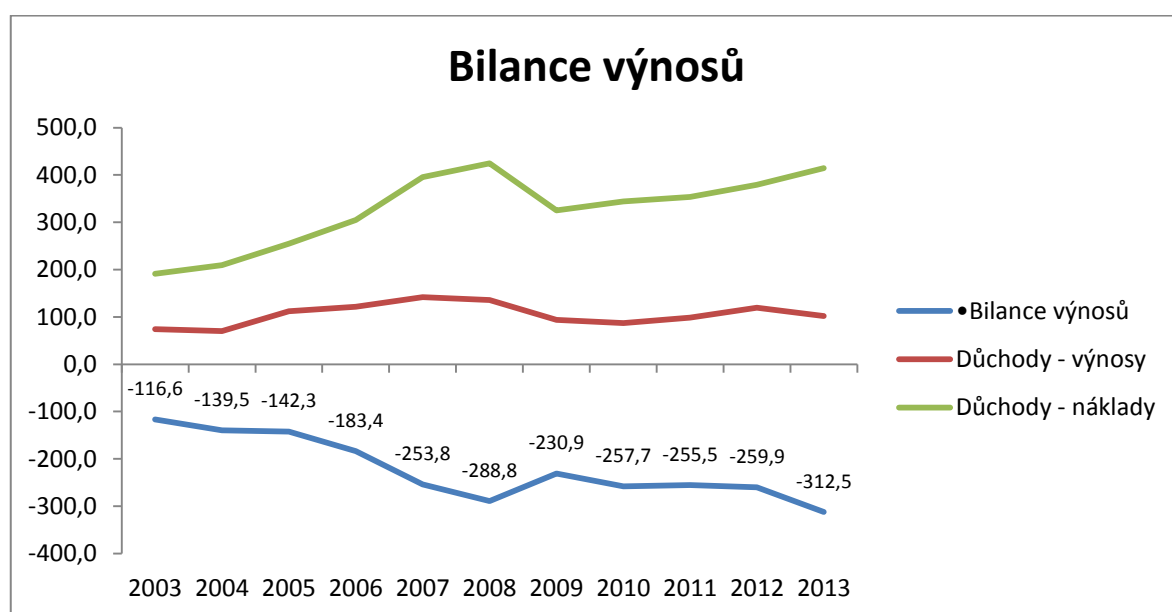
4.1.3 Bilance výnosů ČR

Bilance výnosů České republiky je ve sledovaném období zcela záporná. Bilance se odvíjí od poměru výnosů a nákladů, pokud je tedy záporná, náklady převyšují výnosy. Její vývoj měl v letech 2003 - 2013 klesající charakter. První sledovaný rok 2003 byl na hodnotě - 116,6 mld. korun, tato hodnota představovala nejnižší deficit sledovaného období. Následně se bilance výnosů dostává do hlubších záporných hodnot. V roce 2008 bilance přinesla hodnotu - 288,8 mld. korun. Tento vysoký meziroční pokles byl způsoben poklesem výnosů z portfoliových investic.

Výjimku tvořil rok 2009, hodnota výnosové bilance se vyrovnávala. Hodnota činila - 230,9 mld. korun. Rok 2009 byl příznivě ovlivněn poklesem mzdových nákladů na zahraniční pracovníky, díky snížení jejich počtu v České republice.

Vývoj výnosů a nákladů je konkrétně vyjádřen v tabulce č. 7, jejich grafický vývoj zobrazen v grafu č. 5.

Graf 5: Bilance výnosů ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 7: Bilance výnosů ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bilance výnosů	-116,6	-139,5	-142,3	-183,4	-253,8	-288,8	-230,9	-257,7	-255,5	-259,9	-312,5
Důchody - výnosy	74,4	70,2	112,3	121,4	141,6	135,6	94,1	86,7	98,4	119,4	102,1
Důchody - náklady	191,1	209,7	254,6	304,8	395,4	424,5	325,0	344,4	353,9	379,3	414,5

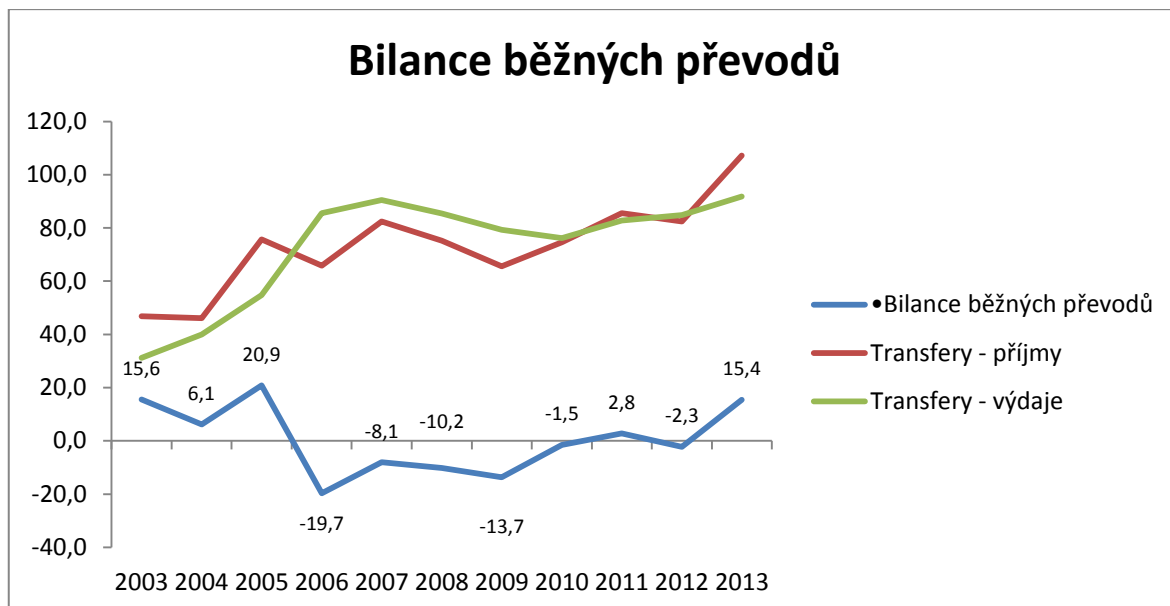
Zdroj: ČNB

4.1.4 Bilance běžných převodů ČR

Bilance běžných převodů České republiky ve svém vývoji nedosahuje velkých výkyvů. Od roku 2003, kdy hodnota činila 15,6 mld. korun, klesla na konci sledovaného období jen na hodnotu 15,4 mld. korun. Nejvyšší růst byl zaznamenán v roce 2005, kdy bilance dosahovala 20,9 mld. korun. V roce 2006 však došlo k velkému poklesu a to na - 19,7 mld. korun. Deficit se prohloubil v důsledku zhoršení bilance soukromých transferů do zahraničí (finanční převody a poplatky).

Od té doby hodnoty běžných převodů lehce kolísají kolem 0. Vše podrobněji znázorněno v příloženém grafu č. 6 a následně v tabulce č. 8.

Graf 6: Bilance běžných převodů ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 8: Bilance běžných převodů ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bilance běžných převodů	15,6	6,1	20,9	-19,7	-8,1	-10,2	-13,7	-1,5	2,8	-2,3	15,4
Transfery - příjmy	46,8	46,0	75,6	65,9	82,4	75,2	65,6	74,7	85,6	82,5	107,2
Transfery - výdaje	31,2	39,9	54,8	85,6	90,4	85,5	79,3	76,2	82,8	84,8	91,8

Zdroj: ČNB

4.2 Vývoj kapitálového účtu platební bilance České republiky 2003 - 2013

Vývoj kapitálového účtu České republiky za sledované období 2003 - 2013 není konstantní, charakteristickým znakem pro celé období je kolísavost. V roce 2004 kapitálový účet klesl na hodnotu - 14 mld. korun, jak je patrné z grafu č. 7, tento pokles je zapříčiněn zvyšujícím se objemem výdajů. „Významný nárůst na straně výdajů ovlivnily operace na základě mezivládní dohody o vypořádání pohledávek z vládních úvěrů vytvořených v době plánované ekonomiky“.

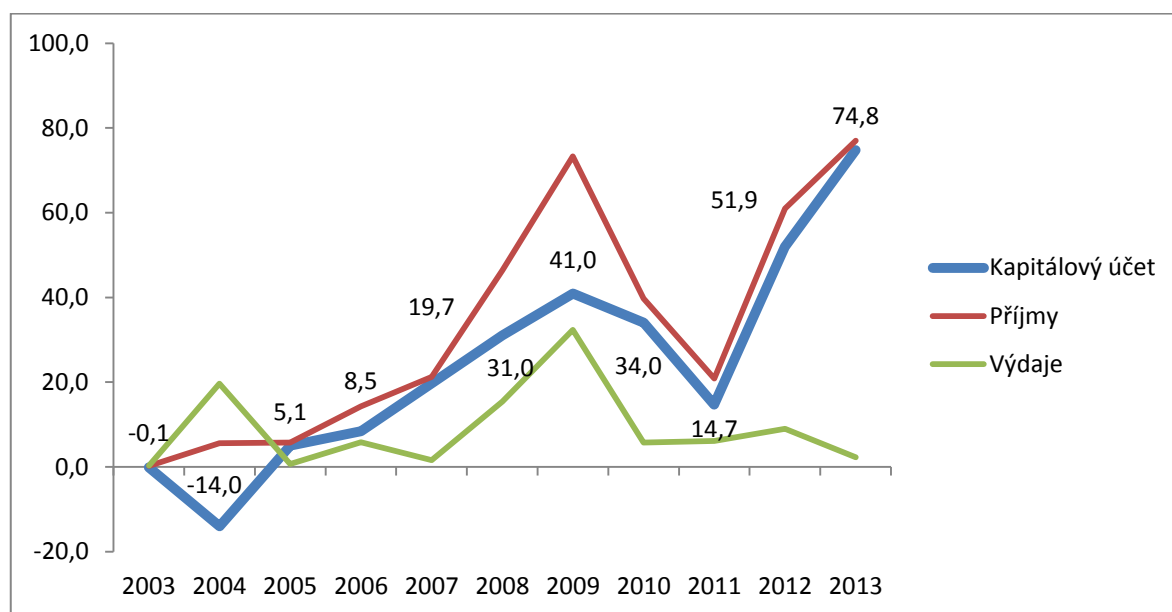

Další vývoj kapitálového účtu byl rostoucí, v letech 2005 - 2009 účet vytvářel přebytek. V roce 2009 přebytek kapitálového účtu dosahoval hodnoty 41 mld. korun, který byl ovlivněn příjmy ze strukturálních fondů Evropské unie.

V dalším roce následoval pokles, v roce 2011 dokonce až na hodnotu 14,7 mld. korun, tento pokles byl způsoben zejména slabým čerpáním příjmů z fondů EU vládním sektorem.

V letech 2012, 2013 kapitálový účet zaznamenal vysoký růst, v roce 2013 kapitálový účet dosahoval hodnoty 74,8 mld. korun, nejvíce za celé sledované období. Příjmy v letech 2012, 2013 několikanásobně překročili výdaje. Tento vývoj je patrný z grafu č. 7, následně také z tabulky č. 9.

Graf 7: Kapitálový účet ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 9: Kapitálový účet ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kapitálový účet	-0,1	-14,0	5,1	8,5	19,7	31,0	41,0	34,0	14,7	51,9	74,8
Příjmy	0,2	5,6	5,7	14,3	21,3	46,4	73,3	39,8	20,8	60,9	77,0
Výdaje	0,3	19,6	0,7	5,8	1,6	15,4	32,4	5,7	6,1	9,0	2,2

Zdroj: ČNB

4.3 Vývoj finančního účtu platební bilance České republiky 2003 - 2013

Finanční účet platební bilance České republiky se vyvíjel v letech 2003 - 2013 jen v kladných hodnotách, vytváří přebytky. Vývoj účtu je značně skokový, jak můžeme pozorovat v příloženém grafu č. 8 na další straně. Na počátku období se účet nacházel v hodnotě

163,9 mld. korun, poté následoval mírný růst na hodnotu 180,9 mld. Kč. Tento růst byl vyvolán zvýšením zastoupení portfoliových investic v souvislosti s uskutečněním emisí vládních a podnikových dluhopisů v zahraničí.

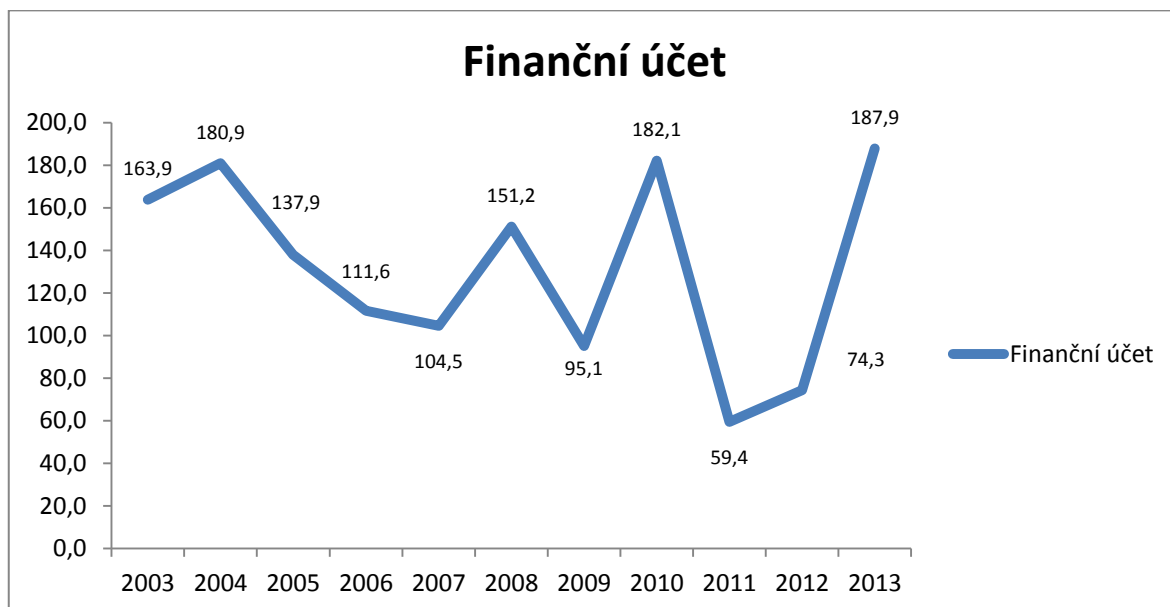
V dalších letech 2005 - 2007 došlo, ale k velkému propadu. V roce 2007 činila hodnota účtu 104,5 mld. korun. V roce 2008 hodnota finančního účtu vystoupala na 151,2 mld. korun, což je oproti předchozímu roku znatelný rozdíl. Tento rok byl ovlivněn především čerpáním zahraničních zdrojů podnikovou sférou. „Rozhodující vliv na tuto skutečnost mělo inkasování výnosů z prodeje zahraničních cenných papírů tuzemskými společnostmi“.

V následujících letech se fáze vývoje finančního účtu vystřídaly mezi poklesem a růstem. Nejnižší bod, kterého finanční účet dosáhl, lze pozorovat v roce 2011, kdy hodnota činila jen 59,4 mld. korun. Na tento propad měl mimo jiné vliv nahrazení zahraničního financování fiskálního deficitu tuzemskými zdroji, výrazného poklesu potřeby financování zahraniční expanze ČEZu a obnoveného zájmu rezidentů o investování v zahraničí.

V meziročním srovnání jde o pokles z hodnoty 181,2 mld. korun, tudíž o 121,8 mld. korun.

V dalších letech finanční účet opět rostl, na konci sledovaného období až na hodnotu 187,9 mld. korun – nejvyšší za celé sledované období. Oproti předchozímu roku došlo k změně hodnoty o 113,6 mld. korun. Tabulka (č. 10) příložená na další straně vykazuje konkrétní meziroční hodnoty.

Graf 8: Finanční účet ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 10: Finanční účet ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finanční účet	163,9	180,9	137,9	111,6	104,5	151,2	95,1	182,1	59,4	74,3	187,9

Zdroj: ČNB

4.3.1 Přímé investice ČR

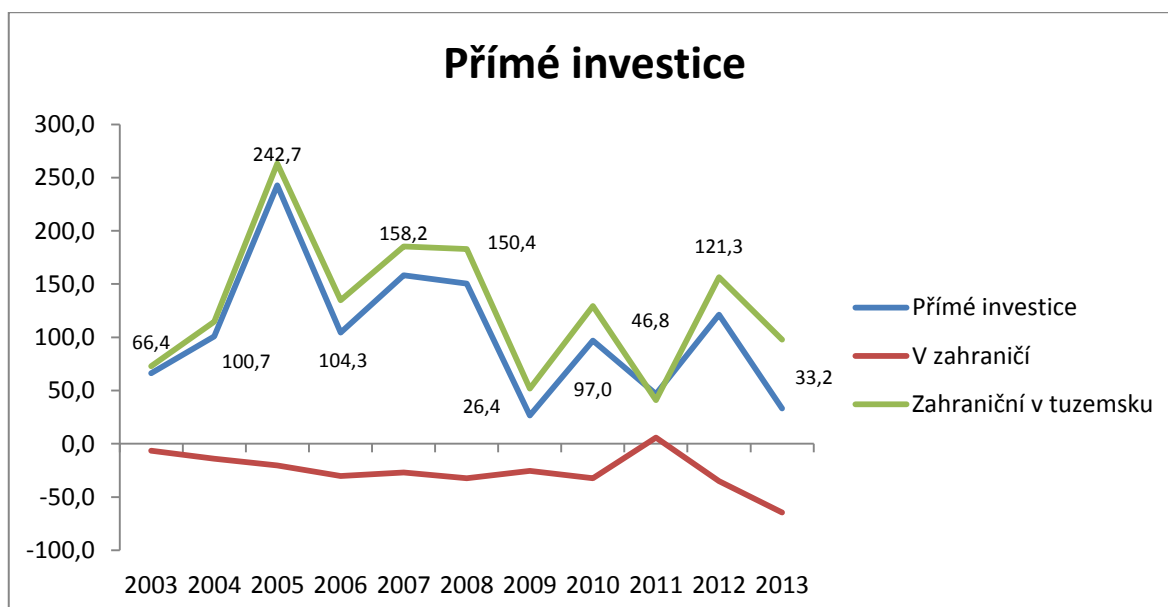
Vývoj přímých investic v letech 2003 - 2013 je velice nevyrovnaný. Z grafu č. 9 na další straně je patrné, že je vývoj přímých investic kopírován vývojem zahraničních investic v tuzemsku. Z počátku sledovaného období, v letech 2003 - 2005, je vývoj přímých investic rostoucí. Hodnota v roce 2005 činila 242,7 mld. korun. Růst přímých investic byl zejména ovlivněný jednorázovými prodeji velkých společností nerezidentům (Telecom, Unipetrol, televize Nova).

Po tomto růstu přišel v roce 2006 propad hodnoty až na 104,3 mld. korun. Snížila se hodnota investic v zahraničí, ale také hodnota zahraničních investic v tuzemsku. Snížení investic v zahraničí způsobil odliv zdrojů vlivem akvizic společnosti ČEZ v zemích střední a jihovýchodní Evropy. Snížení zahraničních investic do tuzemska bylo způsobeno absencí privatizačních příjmů.

V následujících letech 2007 - 2008 se vystřídal růst s poklesem, pokles byl završen roku 2009, když přímé investice činili 26,4 mld. korun. Tento vývoj byl způsoben vysokým poklesem zahraničních investic v tuzemsku. Další vývoj je opět v duchu střídání fází růstů a poklesů. V roce 2010 se hodnota investic dostala na hodnotu 97 mld. korun, o rok později však opět klesla na 46,8 mld. korun. V roce 2012 nastalo zvýšení na 121,3 mld. korun. Na tomto zvýšení se podílel zejména růst reinvestovaného zisku, jak v tuzemsku, tak v zahraničí.

Na konci sledovaného období se přímé investice potýkaly s druhým nejvyšším poklesem za sledované období – hodnota činila 33,2 mld. korun, což oproti předchozímu roku představuje pokles o 88,1 mld. korun. Podrobný vývoj je uveden v tabulce č. 11.

Graf 9: Přímé investice ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 11: Přímé investice ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Přímé investice	66,4	100,7	242,7	104,3	158,2	150,4	26,4	97,0	46,8	121,3	33,2
V zahraničí	-6,5	-14,0	-20,5	-30,4	-27,1	-32,4	-25,5	-32,5	5,8	-35,0	-64,5
Zahraniční v tuzemsku	72,9	114,7	263,2	134,7	185,3	182,8	52,0	129,5	41,0	156,3	97,7

Zdroj: ČNB

4.3.2 Portfoliové investice ČR

Portfoliové investice České republiky během sledovaného období vykazovaly velice nerovnoměrný vývoj. Pro grafické znázornění byl použit graf č. 10 na následující stránce. Počáteční hodnota portfoliových investic činila - 37,7 mld. korun. V dalším roce došlo k zvýšení hodnoty až na 62,6 mld. korun. Tento velký rozdíl byl způsoben růstem pasiv. V roce 2005 pasiva mnohonásobně klesla a portfoliové investice se dostaly do záporných hodnot. Konkrétně na hodnotu - 72,0 mld. korun.

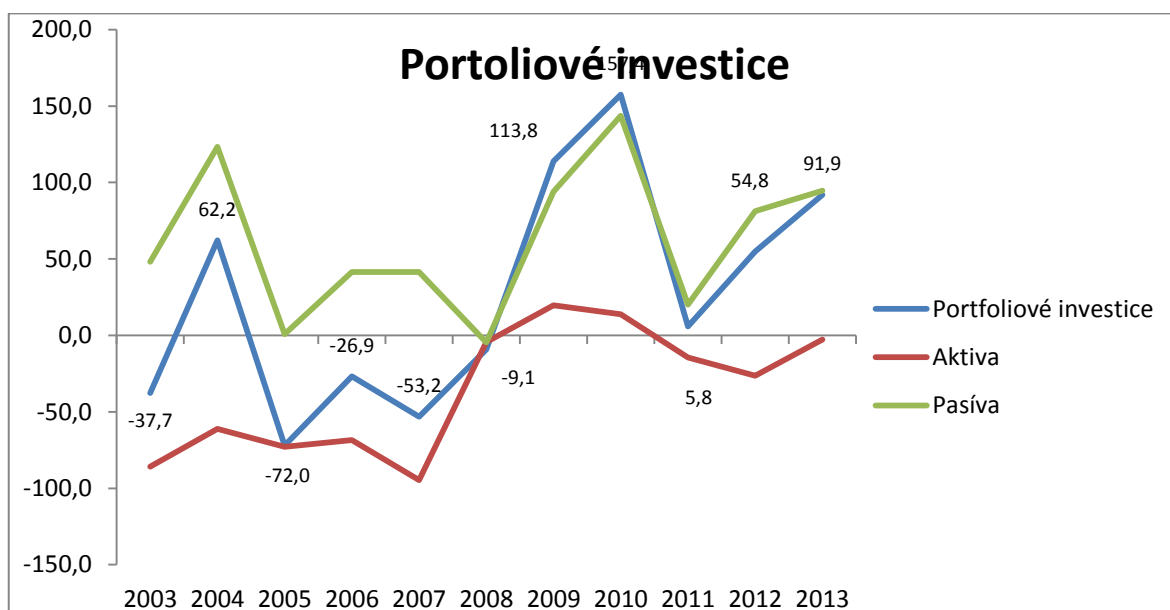
V roce 2008 byl český peněžní a kapitálový trh ovlivněn světovou finanční krizí, poklesem světové ekonomiky a také následným zpomalením temp růstu HDP u všech rozvinutých ekonomik. Americká hypoteční krize negativně ovlivnila většinu sektorů ekonomiky. Po celém světě byla snaha o stabilizaci bankovního systému, v druhé polovině roku docházelo k rychlému snižování úrokových sazeb.

V tomto roce se portfoliové investice dostali na hodnotu - 9,1 mld. korun, rozdíl oproti minulému roku je o 44,1 mld. korun.

V letech 2009 - 2010 došlo k velkému nárůstu portfoliových investic. Hodnota v roce 2010 činila 157,4 mld. korun. Tento nárůst byl způsoben opět zvýšením hodnoty pasiv a to na hodnotu 143,6 mld. korun. Rok 2011 přinesl velký pokles. Hodnota v tomto roce činila 5,8 mld. korun. Tento vývoj byl způsoben velkým zájmem tuzemských investorů o zahraniční cenné papíry. Meziroční pokles představoval více než 100 mld. korun.

Roky 2012 a 2013 přinesly opět nárůst portfoliových investic. Meziroční růst let 2011 a 2012 činil 49 mld. korun. Hodnota roku 2013 vykazovala 91,9 mld. korun. Konkrétní vyjádření aktiv, pasiv a portfoliových investic je zobrazeno v tabulce č. 12 na další straně.

Graf 10: Portfoliové investice ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 12: Portfoliové investice ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Portfoliové investice	-37,7	62,2	-72,0	-26,9	-53,2	-9,1	113,8	157,4	5,8	54,8	91,9
Aktiva	-85,9	-61,1	-72,9	-68,4	-94,7	-4,5	19,7	13,8	-14,3	-26,4	-2,7
Pasíva	48,2	123,3	0,9	41,5	41,4	-4,7	94,1	143,6	20,1	81,2	94,6

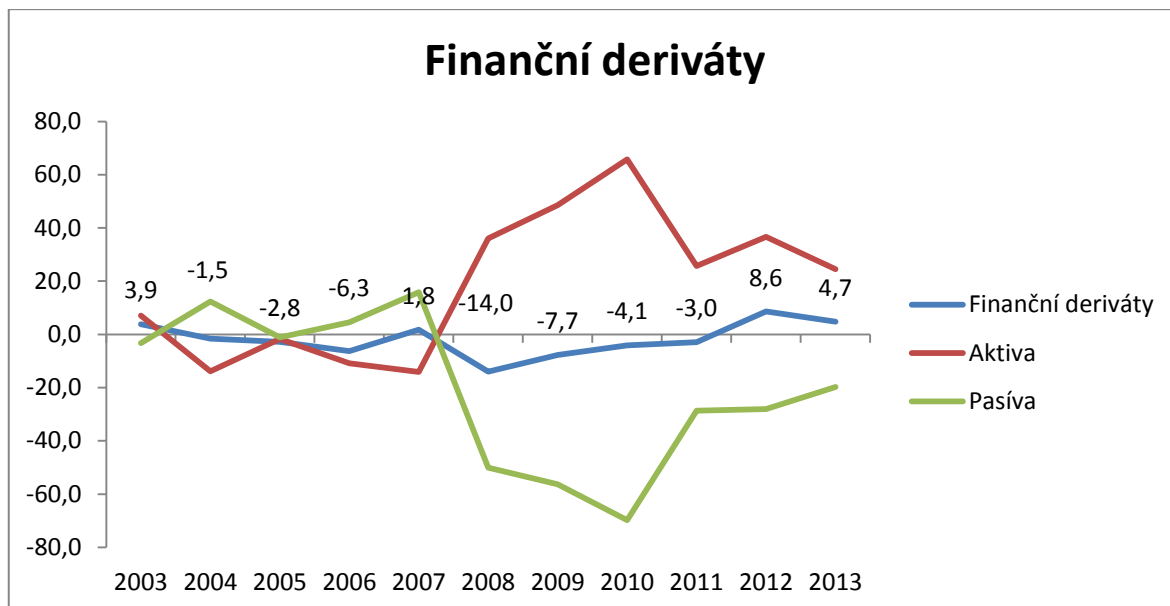
Zdroj: ČNB

4.3.3 Finanční deriváty

Vývoj finančních derivátů ve sledovaném období se odvíjí od aktiv a pasiv. Pokud se v daném roce vyskytne aktivum s kladnou hodnotou, pasivum je záporné. To samé platí i opačně. Výjimku tvoří jen rok 2005, kdy jsou obě hodnoty záporné. Pro lepší pochopení poslouží graf č. 11 na další straně. Hodnoty finančního účtu se během sledovaného období vyskytovaly kolem 0. Nejvyššího výkyvu dosahovaly v roce 2008, kdy jejich hodnota klesla na 14 mld. korun, což je oproti předchozímu roku pokles o 12,2 mld. korun. Vývoj derivátů v roce 2008 byl spojen s pohybem kurzu koruny během roku. V první polovině roku kurz posiloval, docházelo ke sjednávání měnových derivátů, v druhé polovině roku však došlo k depreciaci české koruny. Depreciace způsobila přecenění uzavřených smluv. „Přecenění se promítlo do dynamického růstu stavů čistých reálných hodnot finančních derivátů vůči nerezidentům v rozvahách českých bank a koncem roku přešla čistá pozice reálných hodnot s finančními deriváty z aktiva do pasiva.“

Dalším významnou změnu představoval rok 2012, kdy meziroční nárůst činil 5,6 mld. korun. Hodnota roku 2012 byla 8,6 mld. korun. Podrobnější hodnoty přináší tabulka č. 13.

Graf 11: Finanční deriváty ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 13: Finanční deriváty ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finanční deriváty	3,9	-1,5	-2,8	-6,3	1,8	-14,0	-7,7	-4,1	-3,0	8,6	4,7
Aktiva	7,1	-13,9	-1,7	-10,9	-14,1	36,0	48,6	65,7	25,7	36,7	24,5
Pasíva	-3,2	12,4	-1,1	4,6	15,9	-50,0	-56,3	-69,9	-28,7	-28,0	-19,7

Zdroj: ČNB

4.3.4 Ostatní investice

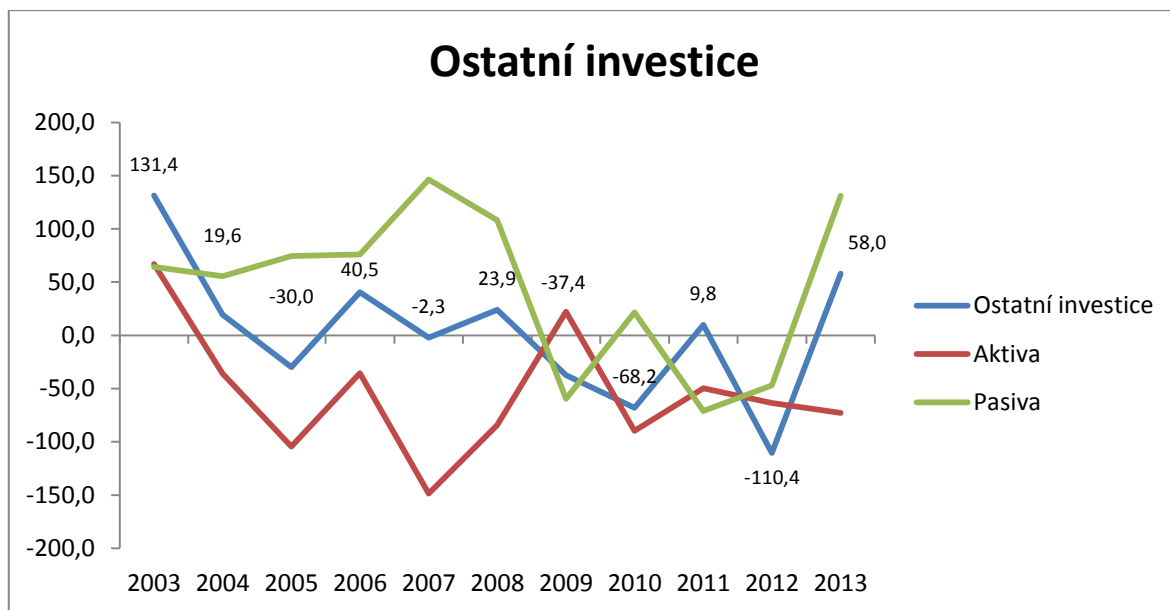
Ostatní investice vykazovaly během analyzovaného období 2003 - 2013 velice nerovnoměrný vývoj. Hodnota ostatních investic činila v roce 2003 131,4 mld. korun. Do roku 2005 hodnota klesla o více než 100 mld. korun. Další významný pokles proběhl roku 2010, který byl zapříčiněn zejména odlivem zdrojů podnikového sektoru, kde byly poskytovány dlouhodobé a finanční úvěry nerezidentům.

V následujícím roce došlo k meziročnímu zvýšení hodnoty o 58,4 mld. korun. Rok 2011 tedy vykazoval hodnotu 9,8 mld. korun. K této změně přispěl pouze čistý příliv v sektoru finančních měnových institucí, ovlivněný především poklesem krátkodobých vkladů poskytnutých půjček v zahraničí.

V roce 2012 ovšem došlo k významnému poklesu na hodnotu - 110,4 mld. korun. K schodku ostatních investic přispěl zejména čistý odliv v sektoru měnových institucí, významný čistý odliv kapitálu zaznamenal také sektor podniků.

Nevyvážený vývoj ostatních investic je graficky zobrazen v grafu č. 12, konkrétní hodnoty aktiv a pasív nalezneme v tabulce č. 14.

Graf 12: Ostatní investice ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 14: Ostatní investice ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ostatní investice	131,4	19,6	-30,0	40,5	-2,3	23,9	-37,4	-68,2	9,8	-110,4	58,0
Aktiva	67,0	-36,0	-104,4	-35,5	-148,7	-84,3	22,2	-89,7	-49,7	-63,5	-72,9
Pasiva	64,3	55,6	74,4	76,0	146,4	108,2	-59,6	21,5	-70,9	-46,9	130,9

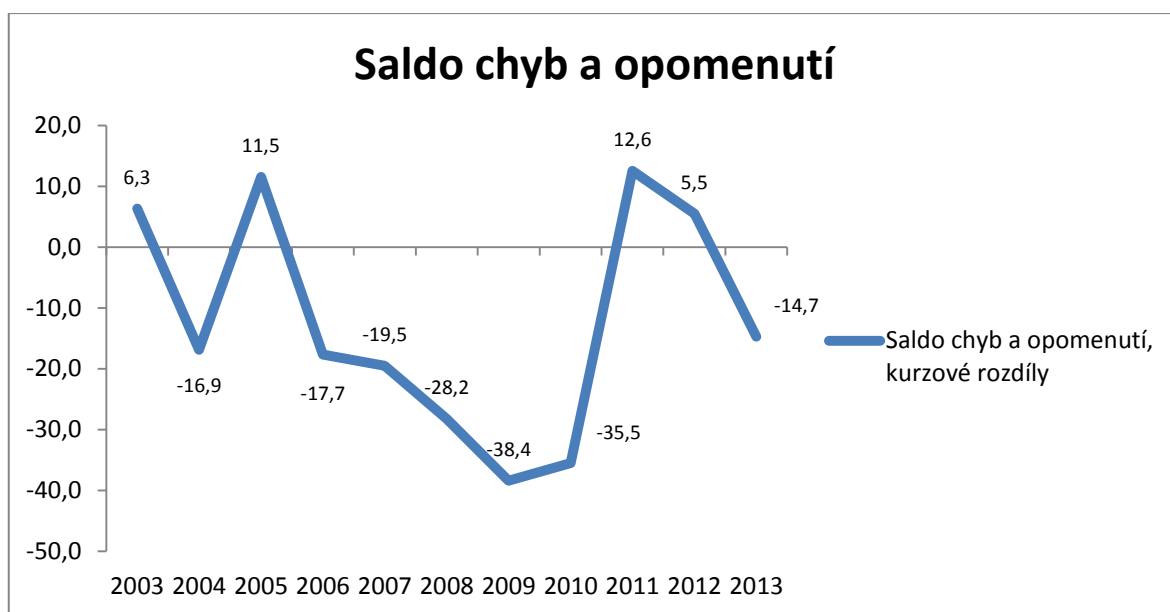
Zdroj: ČNB

4.4 Vývoj sald chyb a opomenutí platební bilance České republiky 2003 - 2013

Součet kreditních a debetních položek v platební bilanci je často nevyrovnaný. Pro vyrovnání těchto rozdílů je vytvořena položka chyb a opomenutí, která tyto nesrovnalosti eviduje. Graf č. 13 a následně tabulka č. 15 zobrazuje jejich vývoj.

Graf 13: Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 15: Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly	6,3	-16,9	11,5	-17,7	-19,5	-28,2	-38,4	-35,5	12,6	5,5	-14,7

Zdroj: ČNB

4.5 Vývoj změn devizových rezerv platební bilance České republiky 2003 - 2013

Devizové rezervy jsou zvláštní položkou platební bilance, jejich nárůst je označován znaménkem minus (-).

Devizové rezervy během let 2003 - 2013 téměř vždy jen narůstaly, výjimku tvoří pouze rok 2011. Na počátku sledovaného období, v roce 2003, stav devizových rezerv činil

691,5 mld. korun. Oproti předcházejícímu roku došlo k velkému poklesu, konkrétně o hodnotu 204 mld. korun. Tento pokles byl zapříčiněn transakcí vlády spojené s převodem prostředků ve prospěch CME⁸, další vliv byl způsoben odprodejem deviz vládě na předčasné splacení úvěrů od zemí G24 a Světové banky. Díky kurzovým změnám nakonec došlo k celkovému meziročnímu snížení stavu rezerv jen o 23,1 mld. korun. V roce 2003 změna devizových rezerv činila 12,9 mld. korun.

V dalším roce rezervy lehce poklesly, konkrétně o hodnotu 6,8 mld. korun. Rok 2005 však přinesl obrovský nárůst. Hodnota devizových rezerv činila 726,7 mld. korun, nárůst rezerv byl tedy o 92,6 mld. korun. Toto zvýšení bylo ovlivněno odkupem devizových příjmů z privatizace ve druhém čtvrtletí a vlivem výnosů z investování devizových rezerv.

V následujícím roce došlo opět k poklesu hodnoty, změna činila 2,1 mld. korun. V letech 2007 - 2009 docházelo k nárůstu hodnot. V roce 2009 se devizové rezervy zvýšily o hodnotu 60,6 mld. korun. „K navýšení devizových rezerv došlo inkasováním výnosů z jejich investování, vlivem přílivu finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie a z transakcí prováděných pro klienty ČNB (např. výnos z prodeje emisních povolenek vlády)“.

V letech 2010 až 2011 měly rezervy klesající trend. V roce 2011 rezervy klesly až o hodnotu 17,2 mld. korun, v roce 2011 se devizové rezervy nacházely v hodnotě 753,3 mld. korun. V letech 2012 - 2013 rezervy opět narůstaly. V roce 2013 se změna devizových rezerv dostala na nejvyšší hodnotu 191,9 mld. korun. Tento vývoj je graficky zobrazen v grafu č. 14, konkrétní hodnoty jednotlivých let přináší tabulka č. 16. Vše je přiloženo na další straně.

---

⁸ CME = Central European Media Enterprises – americká mediální společnost

Graf 14: Změna devizových rezerv ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 16: Změna devizových rezerv ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Změna devizových rezerv (-nárůst)	-12,9	-6,8	-92,9	-2,1	-15,7	-40,1	-60,6	-41,4	17,2	-80,5	-191,9

Zdroj: ČNB

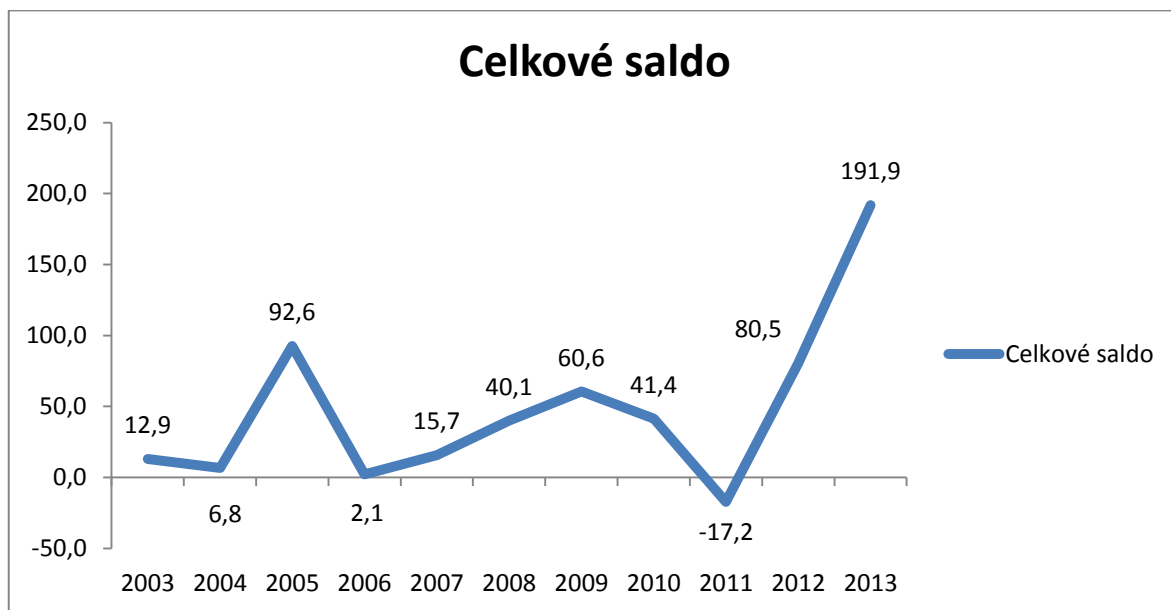
4.6 Celkové saldo platební bilance České republiky 2003 - 2013

Celkové saldo platební bilance je součtem hodnot následujících položek:

saldo běžného účtu, saldo kapitálového účtu, saldo finančního účtu a saldo chyb a opomenutí.

Hodnota celkového salda je vyvažována devizovými rezervami. Vývoj celkového salda je tedy opačný než vývoj změn devizových rezerv. Většina hodnot je tedy kladných, výjimku opět tvoří rok 2011, který je na nejnižší, záporné hodnotě – 17,2 mld. korun. Grafický vývoj celkového salda je uveden v příloženém grafu č. 15, konkrétní hodnoty lze vyčíst z tabulky č. 17 na další straně.

Graf 15: Celkové saldo ČR (mld. Kč)

Zdroj: ČNB

Tabulka 17: Celkové saldo ČR (mld. Kč)

Mld. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové saldo	12,9	6,8	92,6	2,1	15,7	40,1	60,6	41,4	-17,2	80,5	191,9

Zdroj: ČNB

5 Závěr

V bakalářské práci byl proveden rozbor velikosti jednotlivých účtů platební bilance zaměřený na určení nejvýznamnějších faktorů, které ovlivňovaly její vývoj.

Běžný účet platební bilance je po celé sledované období v záporných hodnotách. Tento deficit byl způsoben vývojem obchodní bilance, bilance služeb, výnosovou bilancí a bilancí běžných převodů. Obchodní bilance deficit vyrovnávala, její hodnoty jsou za celé sledované období kladné, nejvyšší hodnoty dosahovala v roce 2009 (180,6 mld. korun), díky kladným směnným relacím. Oproti tomu rok 2010 působil protichůdně, obchodní bilance zaznamenala vysoký pokles, který byl způsoben domácí poptávkou po dovozu zboží. Bilance služeb také deficit platební bilance vyrovnávala. Nejvýznamnější kladné bilanční saldo bylo evidováno pro rok 2008, kdy se bilance dostala do nejvyšších hodnot za celé sledované období. Vývoj zapříčinila zahraniční poptávka po širokém spektru služeb, především u poradenských služeb v podnikání nebo služeb spojených s výpočetní technikou. Následující rok však hodnoty přebytku obchodní bilance klesly k nejnižší hodnotě za celé období (27 mld. korun), což bylo způsobené zejména poklesem výnosu ze služeb z oblasti mezinárodní přepravy zboží a osob. Deficit platební bilance byl zejména ovlivněn zápornou výnosovou bilancí. Od počátku sledovaného období docházelo k narůstání schodku výkonové bilance, extrémní pokles nastal v roce 2008, kdy se hodnota deficitu dostala na -230,9 mld. korun. Příčinou tohoto poklesu bylo snížení výnosů z portfoliových investic. V dalším roce došlo k zlepšení situace díky odlivu zahraničních pracovníků a s tím spojených výdajů na mzdy. Účet běžných převodů se během období 2003 – 2013 vyvíjely bez větších výkyvů, jeho vliv na celkový vývoj běžného účtu není tedy tak podstatný.

Kapitálový i finanční účet vyrovnávaly schodek běžného účtu. Vývoj kapitálového účtu s výjimkou roku 2004 vykazuje přebytek. Nejvýznamnější nárůst proběhl v roce 2009, kdy došlo k vyššímu čerpání příjmů ze strukturálních fondů Evropské unie. Finanční účet vykazuje po celé sledované období kladné hodnoty. Nejvýznamněji se na vývoji podílely přímé investice. V roce 2005 hodnota přímých investic činila 242,7 mld. korun, nejvíce za sledované období. Tento vysoký růst byl ovlivněný jednorázovými prodeji velkých společností nerezidentům (Telecom, Unipetrol, televize Nova). Naopak tomu, rok 2009

přinesl velký propad (propad na 26, 4 mld. korun) způsobený poklesem zahraničních investic v tuzemsku. Portfoliové investice vývoj finančního účtu kladně ovlivnily zejména v roce 2010, kdy jejich hodnota činila 157,4 mld. korun. Další položky finančního účtu působily jen nepatrně.

Celkové saldo platební bilance bylo za sledované období kladné, Česká republika měla ve vztahu k zahraničí více pohledávek než závazků. Vyrovňovací položky platební bilance narůstaly.

Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje

BRČÁK, J., a kol. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2012. 199 s. ISBN 978-80-7380-369-8.

BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

ČERNOHLÁVKOVÁ, E., a kol. *Zahraniční obchod*. 3. aktualizované vydání. Praha: Bankovní institut, 2005. 263 s. ISBN 80-7265-074-2.

DURČÁKOVÁ, J., MANDEL, M. *Mezinárodní finance*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Management Press, 2010. 494 s. ISBN 987-80-7261-221-5.

KLÍMA, J. *Makroekonomie*. 1. vydání. Praha: Alfa Publishing, 2006. 141 s. ISBN 80-86851-27-3.

KOVÁŘOVÁ, L. *Bakalářská práce: Analýza platební bilance*. Pardubice. 61 s.

MANDEL, M, TOMŠÍK, V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. 2 rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7261-185-0.

PAVELKA, T. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vydání. Slaný: Melandrium, 2007. 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.

Elektronické zdroje

Česká národní banka. *Platební bilance 2002: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/PB_2002.PDF

Česká národní banka. *Platební bilance 2003: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/PB_2003.PDF

Česká národní banka. *Platební bilance 2004: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/PB_2004.PDF

Česká národní banka. *Platební bilance 2005: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/PB_2005.pdf

Česká národní banka. *Platební bilance 2006: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/PB_2006_CZ.pdf

Česká národní banka. *Platební bilance 2007: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/pb_2007.pdf

Česká národní banka. *Platební bilance 2008: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2008/pb_2008.pdf

Česká národní banka. *Platební bilance 2009: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2009/pb_2009.pdf

Česká národní banka. *Platební bilance 2010: Zprávy o vývoji Pb.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2010/pb_2010.pdf

Česká národní banka. *Zprávy o inflaci 2011.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_IV/download/zoi_IV_2011.pdf

Česká národní banka. *Zprávy o inflaci 2012.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2012/2012_IV/download/zoi_IV_2012.pdf

Česká národní banka. *Zprávy o inflaci 2013.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2013/2013_IV/download/zoi_IV_2013.pdf

Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky 2014: Měna a platební bilance.* [online]. [cit. 2015-03-01] Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/kapitola/320198-14-r_2014-0700

SPĚVÁČEK, V. *Makroekonomická nerovnováha: vážný problém světové ekonomiky.*

Ekonomické listy. [online]. [cit. 2014-11-02] Dostupné z:

http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/ekonomicke_listy/gf_Ekonomicke%20listy_0311.pdf

ŠETEK, D. *Makroekonomie -1-20: Platební bilance 2.* *Ekospace.cz.* [Online]. [cit. 2014-

11-02]. Dostupné z: [http://www.ekospace.cz/2-makroekonomie-1/106-20-platebni-bilance-](http://www.ekospace.cz/2-makroekonomie-1/106-20-platebni-bilance-2)

2

Seznam grafů

Graf 1: Platební bilance 2003 - 2013 (mld. Kč)	26
Graf 2: Běžný účet ČR (mld. Kč)	27
Graf 3: Obchodní bilance ČR (mld. Kč).....	29
Graf 4: Bilance služeb ČR (mld. Kč).....	30
Graf 5: Bilance výnosů ČR (mld. Kč)	31
Graf 6: Bilance běžných převodů ČR (mld. Kč)	32
Graf 7: Kapitálový účet ČR (mld. Kč).....	33
Graf 8: Finanční účet ČR (mld. Kč)	35
Graf 9: Přímé investice ČR (mld. Kč)	36
Graf 10: Portfoliové investice ČR (mld. Kč).....	38
Graf 11: Finanční deriváty ČR (mld. Kč).....	39
Graf 12: Ostatní investice ČR (mld. Kč)	40
Graf 13: Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly ČR (mld. Kč).....	41
Graf 14: Změna devizových rezerv ČR (mld. Kč).....	43
Graf 15: Celkové saldo ČR (mld. Kč)	44

Seznam tabulek

Tabulka 1: Kredit a debet platební bilance	18
Tabulka 2: Dlouhodobé účinky přílivu přímých investic na běžný účet	21
Tabulka 3: Platební bilance 2003 - 2013 (mld. Kč).....	26
Tabulka 4: Běžný účet ČR (mld. Kč)	28
Tabulka 5: Obchodní bilance ČR (mld. Kč).....	29
Tabulka 6: Bilance služeb ČR (mld. Kč).....	30
Tabulka 7: Bilance výnosů ČR (mld. Kč).....	31
Tabulka 8: Bilance běžných převodů ČR (mld. Kč).....	32
Tabulka 9: Kapitálový účet ČR (mld. Kč).....	33
Tabulka 10: Finanční účet ČR (mld. Kč).....	35
Tabulka 11: Přímé investice ČR (mld. Kč).....	36

Tabulka 12: Portfoliové investice ČR (mld. Kč)	38
Tabulka 13: Finanční deriváty ČR (mld. Kč)	39
Tabulka 14: Ostatní investice ČR (mld. Kč).....	40
Tabulka 15: Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly ČR (mld. Kč)	41
Tabulka 16: Změna devizových rezerv ČR (mld. Kč).....	43
Tabulka 17: Celkové saldo ČR (mld. Kč).....	44

Seznam obrázků

Obrázek 1: Struktura platební bilance	13
---	----

Přílohy

Příloha č. 1: Hodnoty platební bilance České republiky 2003 - 2013 (mil. Kč)

Platební bilance 2003-2013											
	Zprávy o vývoji PB Mil (Kč)								ČSÚ Mil (Kč)		
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A Běžný účet	-157 217,9	-143 259,0	-61 670,2	-100 324,9	-88 959,4	-113 858,4	-37 019,3	-139 192,1	-103 959,0	-51 291,6	-55 980,6
•Obchodní bilance	-69 392,0	-22 325,0	40 354,0	68 213,0	117 461,0	103 232,1	180 553,8	53 954,4	90 323,1	148 633,5	188 028,7
Vývoz zboží	1 371 810,0	1 713 694,0	1 875 219,0	2 144 005,5	2 472 350,8	2 465 400,4	2 131 338,7	2 410 623,1	2 409 328,1	2 596 886,3	2 653 020,9
Dovoz zboží	1 441 202,0	1 736 019,0	1 834 865,0	2 075 792,5	2 354 889,8	2 362 168,3	1 950 784,9	2 356 668,7	2 319 005,0	2 448 252,8	2 464 992,2
•Bilance služeb	13 236,7	12 472,5	19 411,8	34 572,8	55 421,9	81 992,7	26 986,3	66 069,0	58 438,1	62 266,5	52 996,8
Příjmy za služby	219 151,1	248 433,1	257 998,4	300 370,9	341 470,9	377 343,7	385 296,4	412 950,2	409 574,1	445 811,4	438 525,4
Výdaje za služby	205 914,4	235 960,6	238 586,6	265 798,1	286 049,0	295 351,0	358 310,1	346 881,2	351 135,9	383 544,9	385 528,6
•Bilance výnosů	-116 644,7	-139 535,9	-142 318,3	-183 431,3	-253 778,7	-288 842,3	-230 892,4	-257 704,4	-255 520,8	-259 882,2	-312 451,1

Důchody - výnosy	74 410,3	70 209,1	112 322,7	121 355,9	141 589,4	135 611,2	94 102,0	86 731,1	98 376,5	119 387,4	102 088,2
Důchody - náklady	191 055,0	209 745,0	254 641,0	304 787,2	395 368,1	424 453,5	324 994,4	344 435,5	353 897,3	379 269,6	414 539,3
•Bilance běžných převodů	15 582,1	6 129,4	20 882,3	-19 679,4	-8 063,6	-10 240,9	-13 667,0	-1 511,1	2 800,6	-2 309,4	15 445,1
Transfery - příjmy	46 773,7	46 045,3	75 639,7	65 872,5	82 379,1	75 240,5	65 605,3	74 652,1	85 574,0	82 483,7	107 236,9
Transfery - výdaje	31 191,6	39 915,9	54 757,4	85 551,9	90 442,7	85 481,4	79 272,3	76 163,2	82 773,4	84 793,1	91 791,8
B Kapitálový účet	-82,2	-14 017,0	5 059,2	8 467,0	19 655,2	31 027,0	40 954,9	34 024,9	14 727,8	51 930,6	74 754,5
Příjmy	198,2	5 608,2	5 731,1	14 269,5	21 273,7	46 410,3	73 326,8	39 771,7	20 831,0	60 948,0	76 991,9
Výdaje	280,4	19 625,2	671,9	5 802,5	1 618,5	15 383,3	32 371,9	5 746,8	6 103,2	9 017,3	2 237,4
Celkem A a B	-157 300,1	-157 276,0	-56 611,0	-91 857,9	-69 304,2	-82 831,4	3 935,6	-105 167,2	-89 231,2	639,0	18 773,9
C Finanční účet	163 854,2	180 923,0	137 925,6	111 611,3	104 474,2	151 187,3	95 126,3	182 129,3	59 443,6	74 325,5	187 889,8
•Přímé investice	66 353,0	100 673,6	242 706,1	104 307,1	158 185,5	150 438,2	26 409,4	97 006,2	46 804,8	121 261,1	33 198,2
V zahraničí	-6 546,5	-14 038,9	-20 500,1	-30 370,0	-27 088,9	-32 358,3	-25 541,4	-32 507,6	5 793,6	-35 047,8	-64 467,8

Zahraniční v tuzemsku	72 899,5	114 712,5	263 206,2	134 677,1	185 274,4	182 796,5	51 950,8	129 513,8	41 011,2	156 308,9	97 666,0
• <u>Portfoliové investice</u>	-37 715,0	62 209,2	-72 002,0	-26 882,5	-53 232,1	-9 145,4	113 837,4	157 402,1	5 781,2	54 847,4	91 908,7
Aktiva	-85 888,6	-61 068,5	-72 853,9	-68 383,5	-94 653,0	-4 456,4	19 719,2	13 776,6	-14 342,4	-26 371,1	-2 673,5
Pasíva	48 173,6	123 277,7	851,9	41 501,0	41 420,9	-4 689,0	94 118,2	143 625,5	20 123,6	81 218,5	94 582,2
• <u>Finanční deriváty</u>	3 860,1	-1 539,7	-2 801,8	-6 323,5	1 799,6	-14 000,7	-7 734,2	-4 104,4	-2 969,0	8 617,8	4 736,8
Aktiva	7 083,7	-13 902,7	-1 668,4	-10 899,8	-14 081,6	36 031,4	48 589,8	65 748,4	25 718,1	36 656,2	24 456,2
Pasíva	-3 223,6	12 363,0	-1 133,4	4 576,3	15 881,2	-50 032,1	-56 324,0	-69 852,8	-28 687,1	-28 038,5	-19 719,4
• <u>Ostatní investice</u>	131 356,1	19 579,9	-29 976,7	40 510,2	-2 278,8	23 895,2	-37 386,3	-68 174,6	9 826,6	-110 400,8	58 046,1
Aktiva	67 045,4	-35 983,8	-104 419,1	-35 522,5	-148 727,3	-84 328,2	22 196,8	-89 678,2	-49 737,2	-63 463,4	-72 884,0
Pasíva	64 310,7	55 563,7	74 442,4	76 032,7	146 448,5	108 223,4	-59 583,1	21 503,6	59 563,8	-46 937,4	130 930,1
Celkem A, B a C	6 554,1	23 647,0	81 314,6	19 753,4	35 170,0	68 355,9	99 061,9	76 962,1	-29 787,6	74 964,5	206 663,7
D Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly	6 349,3	-16 864,8	11 537,0	-17 679,0	-19 503,5	-28 244,6	-38 415,4	-35 537,0	12 557,6	5 508,9	-14 746,0
Celkem A, B, C a D	12 903,4	6 782,2	92 581,6	2 074,4	15 666,5	40 111,3	60 646,5	41 425,1	-17 230,0	80 473,4	191 917,7
E Změna devizových rezerv (- nárůst)	-12 903,4	-6 782,2	-92 851,6	-2 074,4	-15 666,5	-40 111,3	-60 646,5	-41 425,1	17 229,9	-80 473,4	-191 917,7

Zdroj: ČNB